

CELL: Centre on experiential legal learning

Det juridiske fakultet

Rapport: Prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet

Mars 2022

Prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo: Oversikt og muligheter

Forfattere

Jørgen S. Skjold (Førsteamanuensis, Institutt for offentlig rett og Education Fellow, CELL);

Johann Ruben Leiss (Førsteamanuensis, Høgskolen i Innlandet, og Education Fellow, CELL)

Med mandat og støtte fra CELLS prosedyresatsing *Gidske Dekker-Olsen* (studentprosjektleder – permisjon); *Malcolm Langford* (fungerende faglig prosjektleder 2021-); *Melissa Sabamali* (fungerende studentprosjektleder); *Thea Dahlborg* (pedagogisk ansvarlig); *Sofie Høgestøl* (tidligere faglig pilarleder 2020); og *Maria Astrup Hjort* (faglig leder, prosedyresatsing fra 2022). Øystein Kvalø (Studentsenterleder) har gjennomlest rapporten. Forfattere av rapporten står for innhold og analyser.

Oslo, 17.02.2022

Innhold

1. Innledning.....	2
1.1 Nærmere om rapportens formål og kildegrunnlag	3
1.2 Rapportens struktur.....	3
2. Prosedyrerettet undervisning: Hva er det, og hvilken verdi har det?	4
2.1 Innledning.....	4
2.2. Er prosedyrerettet undervisning en form for ‘klinisk rettslig undervisning’?.....	5
2.3. Læringsverdi av prosedyrerettet undervisning	6
2.4 Kritikk av prosedyrerettet undervisning.....	8
3. Komparativt blikk	9
4. Prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet	12
4.1. Innledning.....	12
4.2 Prosedyrerettet undervisning på profesjonsstudiets obligatoriske del	12
4.3 Prosedyrerettet undervisning som del av valgmenntilbudet.....	12
4.4 Prosedyrerettet undervisning og LLM-programmene.....	13
4.5 Studentdrevne konkurranser.....	14
4.6 Betrakninger om tilbudet innen prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet.....	16
5. Utvikling av prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet	17
5.1 Innledning.....	17
5.2 Strategiske grep for utviklingen av prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet: En grovskisse av muligheter	18
5.2.1 Mer prosedyrerettet undervisning innenfor rammen av ordinære emner.....	18
5.2.2 Et prosedyrerettet fag som selvstendig obligatorisk element på profesjonsstudiet. 19	
5.2.3 Utvikling av tilbud og kvalitet av eksterne prosedyrekonkurranser	22
5.2.3.2 Støtte til eksterne studentdrevet prosedyrekonkurranser	24
5.3.1 Innledning.....	24
5.3.2 Betrakninger om det planlagte prosedyresenterets funksjon	24
5.3.3. Betrakninger om det planlagte prosedyresenterets form.....	27
6. Oppsummering	28

1. Innledning

Simulerte rettsprosedyrer har lange tradisjoner som et læringsverktøy i utdanningen av jurister og anerkjennes i dag av de fleste juridiske læresteder som et verdifullt supplement til kurs- og forelesningsbasert undervisning. Simulerte rettsprosedyrer er en praksisnær øvelse for jusstudenter og gir en unik plattform for å utfordre studentene til å reflektere over sammenhenger mellom teori og praksis. Samtidig er simulerte rettsprosedyrer også et læringsverktøy som fremmer utvikling av ferdigheter innen både muntlig og skriftlig argumentasjonsteknikk, som er viktige egenskaper for jurister.

Simulerte rettsprosedyrer har tradisjoner blant jusstudenter i Norge. Som del av det formaliserte utdanningsløpet ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo (heretter Det juridiske fakultet) har prosedyreøvelser imidlertid hatt mindre betydning i nyere tid. Med unntak av Universitetet i Tromsø¹ har den norske jusutdanningens obligatoriske del i hovedsak vært orientert om kurs- og forelesningsbasert undervisning med praktikumsoppgaver som den dominerende læringsverktøy. Simulerte rettsprosedyrer blant jusstudenter har tradisjonelt vært en utenomfaglig aktivitet.

I løpet av de senere år har det vært tatt en rekke grep ved Det juridiske fakultet for å ta i bruk simulerte rettsprosedyrer som en del av fakultetets undervisningsopplegg. En obligatorisk prosedyreøvelse er innført i emnet JUS2111, som er et obligatorisk emne på profesjonsstudiet. Deltagelse i utvalgte eksterne prosedyrekonkurranser kan kvalifisere som et valgemenne på profesjonsstudiet eller andre gradsprogrammer, og det tilbys i tillegg et eget valgemenne, JUS5912, som er dedikert til opplæring i rettslig argumentasjon. På LLM-programmet i Maritim rett er det også innført et eget obligatorisk kurs, MARL5120, som sentrerer rundt en simulert rettsprosess knyttet til maritim rett, som er også vurderingsformen.

Integrering av simulerte rettsprosedyrer som en del av utdanningstilbudet ved Det juridiske fakultet har fått et forsterket fokus som en følge av tildelingen av status som Senter for fremragende utdanning (SFU) til Centre on Experiential Legal Learning (CELL). Det er en sentral forutsetning i CELLs mandat at senteret skal arbeide for å fremme eksperimentelle, erfaringsbaserte og muntlige undervisnings- og evalueringsformer ved Det juridiske fakultet. Mer konkret er det også et uttalt mål for CELL å styrke innslaget av prosedyrerettet undervisning som del av undervisningen for jusstudenter ved fakultetet, og potensielt også for jusstudenter ved andre læresteder i Norge. Som et ledd i dette arbeidet er det besluttet at CELL, i samarbeid med Det juridiske fakultet, skal sett i gang en prosedyresatsning dedikert til arbeid med prosedyrerettede tiltak for studenter.

Denne rapporten er utarbeidet på oppdrag for CELL og har til hensikt å skissere status for prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet og diskutere muligheter for utvikling av fakultetets tilbud på dette feltet.

¹ På UiT er det 5 muntlige vurderingselementer i obligatoriske fag, halvparten i formen av prosedyre. Se del 3.2 nedenfor og https://uit.no/utdanning/program/274286/rettsvitenskap - master og https://uit.no/nyheter/artikkel?p_document_id=462001

1.1 Nærmere om rapportens formål og kildegrunnlag

Denne rapporten inngår som en sentral del av arbeidet fra CELLS arbeidsgruppe for prosedyrerettet undervisning. Denne arbeidsgruppen har som overordnet mål å kartlegge og analysere bruk av simulerte rettsprosesser som et undervisningselement i utdanningsprogrammer ved Det juridiske fakultet, samt å sette i gang satsning for prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet. Det fremgår av det foreslåtte mandatet for arbeidsgruppen fra februar 2021 at den skal redegjøre for mulig organisering av en prosedyresatsning, herunder hvilken funksjon et slikt senter kan ha. Videre skal arbeidsgruppen kartlegge muligheter for en styrket integrering av prosedyre i utdanningstilbudet ved fakultetet og redegjøre for hvilket læringsutbytte simulerte rettsprosesser har for undervisningen av jusstudenter. Arbeidsgruppen skal også redegjøre for mulige samarbeid innen prosedyrerettet undervisning gjennom det nasjonale koordineringsforumet CELL Norge.

Arbeidsgruppens arbeid skal munne ut i en rapport og et forslagsnotat. Arbeidsgruppens foreslåtte mandat legger ingen klare føringer for hvilke deler av dens arbeid som skal fremgå av hhv. rapport og forslagsnotat. I arbeidet med denne rapporten har fokuset vært å skissere en oversikt over status innen prosedyrerettet undervisning, redegjøre for verdien av slik undervisning og skissere muligheter for utvikling av fakultetets tilbud, herunder hvilken form og funksjon en prosedyresatsning kan ha. Det legges til grunn at konkrete forslag til strategiske prioriteringer er best tjent med å inngå i et forslagsnotat, som kan utformes på bakgrunn av en diskusjon om rapportens redegjørelse. Rapporten vil derfor avstå fra å svare på om «prosedyre i økt grad skal *implementeres* i obligatoriske fag på studiet eller ikke»; «i hvilken grad de overordnede læringsmålene i hvert enkelt fag med prosedyrelementer *bør oppdateres*»; eller «[f]oreslå bærekraftige og rettferdige *undervisningsformer- og vurderingsformer* for nye foreslåtte prosedyreøvelser i undervisning». Dette er tema som bør diskuteres og besvares i et tett samarbeid med relevante beslutningstagere og de aktuelle fagmiljøene ved fakultetet. Rapportens perspektiv kan være en innledning til slike diskusjoner, ikke en konklusjon.

Rapportens redegjørelser og diskusjoner baserer seg på et variert utvalg av kilder. Det er, for det første, innhentet informasjon fra faglitteratur om bruk av prosedyreøvelser og prosedyrekonkurranser i juristutdanning, herunder vurderinger av hvilken pedagogisk verdi slike øvelser har for undervisning av jusstudenter. For det andre er det innhentet empiriske data om hvordan prosedyrebasert undervisning anvendes ved Det juridiske fakultet. Videre er det også innhentet informasjon fra enkelte utvalgte juridiske læresteder som det er naturlig for Det juridiske fakultet å se hen til. Denne informasjonen benyttes for å kontekstualisere diskusjonen om tilbudet ved Det juridiske fakultet, herunder skisseringen av muligheter for utvikling av dette.

1.2 Rapportens struktur

Rapportens del 2 redegjør for simulerte rettsprosesser som undervisningsform, og søker å klargjøre hva dette er og hvilken verdi det har knyttet til utdanningen av jurister. Del 2 gir en oversikt over prosedyresatsinger i utvalgte land (Sverige, USA, Tyskland og Australia), prosedyre i jusutdanning på Universitet i Tromsø og prosedyrekonkurranser arrangeres av studentforeninger. Del 4 redegjør for hvordan simulerte rettsprosesser i dag inngår i

utdanningstilbudet på Det juridiske fakultet. Del 5 skisserer muligheter for en sterkere integrering av prosedyrerettet undervisning som en del av undervisningstilbudet ved Det juridiske fakultet, og drøfter hvilken form og funksjon en prosedyresatsning kan ha.

2. Prosedyrerettet undervisning: Hva er det, og hvilken verdi har det?

2.1 Innledning

Med uttrykket prosedyrerettet undervisning siktes det i denne sammenheng til praktisk rettede undervisningsøvelser som baserer seg på en simulering av prosedyre for en domstol eller et annet organ for tredjepartstvisteløsning.² Dette omfatter prosedyreøvelser hvor studenter gjennomfører simulerte rettsprosedyrer som del av kursundervisning. Det omfatter også prosedyrekonkurranser hvor studentlag konkurrerer i simulerte rettsprosesser gjennom innledende runder og finaler. Dette skillet mellom prosedyreøvelser og prosedyrekonkurranser svarer til den grovinndelingen mellom interne og eksterne øvelser som ofte anvendes i internasjonal litteratur.³

Både prosedyreøvelser og prosedyrekonkurranser bygges normalt opp rundt en fiktiv rettstvist mellom fiktive parter. Studentenes oppgave er å prosedere på vegne av partene, og de er normalt satt sammen i lag bestående av 2–4 personer. Studentlagene prosederer både skriftlig og muntlig. I den skriftlige delen av øvelsen skal studentene levere en skriftlig prosessskriv hvor de detaljerer hvilke argumenter de ønsker å føre på vegne av sin fiktive klient. I den muntlige delen av øvelsen skal studentene fremlegge saken i en fiktiv høring, hvor motpartens representanter (et annet lag av studenter) og et dommerpanel deltar. Vanligvis er det lagt opp til at medlemmene i dommerpanelet tar en aktiv rolle og bl.a. bryter inn i studentenes prosedyre for å be dem om å utdype poenger, eller for å be om en vurdering av motpartens skriftlige eller muntlige argumentasjon på tilsvarende punkter. Det legges også normalt opp til at studentlagene skal brytes mot hverandre på samme måte som partsrepresentanter brytes mot hverandre i en ekte høring. Det er derfor vanlig at partene har mulighet til avsluttende tilsvaret i den muntlige runden, og at partene utveksler skriftlig prosedyre før den muntlige høringen. Sammen med dommerpanelets aktive rolle bidrar dette til å gjøre de muntlige rundene til en interaktiv samtale mellom aktørene i saken.

Utover disse grunnleggende fellestrekkene er det stor variasjon i den nærmere oppbygningen av simulerte rettsprosesser. I prosedyreøvelser som gjennomføres innenfor rammen av kursundervisning er det vanlig at hvert lag får i oppgave å prosedere på vegne av enten saksøker eller saksøkte, med kun én runde per lag. Det er også vanlig at tilbakemeldinger til studentlagene handler om på prestasjonene, uten noen poengrangering. Dette er annerledes i prosedyrekonkurranser. Her er det vanlig at studentlagene må prosedere på vegne av både saksøkte og saksøker, samt at hvert lag går flere innledende runder og må samle poeng for å kvalifisere til å gå videre i konkurransen.

² L. Parsons, 'Competitive Mooting as Clinical Legal Education: Can Real Benefits be Derived from an Unreal Experience?', (2016) 1 Australian Journal of Clinical Education 1, 3, hvor 'mooting' defineres som 'practical legal exercise that mimics court or arbitration proceedings'.

³ Cf. C. Knerr and A. Sommerman, 'Moving Beyond the Classroom: The Moot Court Tournament', in: How to Please the Court: A Moot Court Handbook, (ed. Paul I. Weizer, Peter Lang 2004) 87–100, who distinguish between the 'in-class moot court' and the 'intercollegiate tournament'.

Det er også store forskjeller når det gjelder omfang og arbeidsmengde. Noen simulerte prosesser foregår over en kort periode, med korte skriftlige innlegg og korte muntlige runder. Andre formater er mer virkelighetsnære i omfang og arbeidsmengde, med krav til omfattende skriftlige innlegg og lengre muntlige runder. Det er ikke gitt at slike ulikheter i omfang beveger seg langs akse interne/eksterne formater. Det finnes eksempler på interne prosedyreøvelser som varer over et helt semester, og hvor studentlagene arbeider lenge med forberedelse av skriftlige og muntlige innlegg. Der simulerte rettsprosesser anvendes som et læringsverktøy innenfor rammen av ordinær kursundervisning er det imidlertid vanlig at tid og omfang blir begrenset, blant annet fordi et ordinært kursopplegg også skal ha plass til ivaretagelsen av mange andre oppgaver. Prosedyrekonkurranser som foregår utenfor rammen av ordinær kursundervisning er ofte svært omfattende med hensyn til arbeidsmengde som går med til forberedelser og gjennomføring. For konkurranser som Telders International Moot Court Competition og Philip C. Jessup, for eksempel, er det lagt opp til at deltagende lag bruker nærmere seks måneder med intensivt arbeid til å forberede skriftlige og muntlige innlegg. For selve konkurransene gjennomføres det både nasjonale og internasjonale runder, med gruppenivå og finalenivå, for å kåre det beste laget.

Del 2.1 skal forsterkes med litt mer diskusjon om forskning i forhold til fordelene med prosedyre og øvrig kritikk. Skal bruke CELLS database om erfaringsbasert læring.

2.2. Er prosedyrerettet undervisning en form for ‘klinisk rettslig undervisning’?

Uttrykket ‘klinisk rettslig utdanning’ er oftest benyttet som en referanse til juridisk opplæring som foregår i et virkelighetsscenario. Et typisk eksempel kan være studentdrevne tjenester for rettslig rådgivning. På dette feltet er det lange tradisjoner i Norge, med bl.a. JUSSBUSS og JURK tilknyttet Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo, Jusshjelpa tilknyttet Det juridiske fakultet ved Universitetet i Tromsø og Jussformidlingen tilknyttet Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen. Et annet eksempel er undervisningsformer hvor studenter som et ledd i undervisningsopplegget leverer faglig arbeid på oppdrag for eller i samspill med aktører utenfor ‘klasserommet’. Her har Det juridiske fakultet opprettet et spisset tilbud til studentene. Til eksempel bruker emnet JUS5502 Lovgivningslære såkalt Lovlab som undervisningsmetode, hvilket innebærer at studentene arbeider i grupper med å utrede juridiske spørsmål på vegne av eksterne oppdragsgivere.

Det er mange vesentlige likheter mellom prosedyrerettet undervisning og såkalt ‘klinisk rettslig utdanning’.⁴ Prosedyrebasert undervisning er en utprøvende og alternativ læring som avviker fra den tradisjonelle kurs- og forelesningsbaserte undervisningen. Prosedyrebasert undervisning kjennetegnes også av å være en aktiv læringsform, i likhet med den kliniske undervisningen og til forskjell fra mye av den tradisjonelle undervisningen. Samtidig er det også vesentlige ulikheter mellom prosedyrerettet undervisning og klinisk undervisning. Til forskjell fra klinisk undervisning, som f.eks. Lovlab, er prosedyreøvelser og prosedyrekonkurranser simulerte øvelser og foregår derfor ikke i et virkelighetsscenario. Rent teknisk kan prosedyrerettet undervisning, slik dette her er beskrevet, ikke defineres som en form for ‘klinisk undervisning’. Til tross for dette er læringsverdien av prosedyrerettet

⁴ L. Parsons, ‘Competitive Mooting as Clinical Legal Education: Can Real Benefits be Derived from an Unreal Experience?’, (2016) 1 Australian Journal of Clinical Education 1.

undervisning sterkt sammenlignbar med læringsverdien av klinisk undervisning på den måten at studentene utsettes for en aktiv og praksisrettet læring.

2.3. Læringsverdi av prosedyrerettet undervisning

Det er bred enighet i faglitteratur om at simulerte rettsprosesser har en læringsverdi for jusstudenter.⁵ Undervisning gjennom simulerte rettsprosesser gir en virkelighetsnær undervisning for jusstudenter på den måten at de blir eksponert for dynamikken i det praktiske rettsliv og selv må ta aktiv del i fremleggelse av argumentasjon som brytes mot tolkninger og perspektiver fra andre aktører i rettsprosessen. Dette gir en læringsplattform hvor studentene må anvende og utvikle ferdigheter som er sentrale for å bli dyktige jurister, og, slik sett, en god læringsplattform for alle som skal ta del i rettslivet. Det gir også, på samme måte som klinisk rettslig undervisning, en plattform for å reflektere over og forstå sammenhengene mellom teori og praksis. Derfor er prosedyrerettet undervisning et verdifullt supplement til tradisjonelle undervisningsformer.

Konkret kan det argumenteres for at simulerte rettsprosesser er egnet til å utvikle studenters **ferdigheter innen skriftlig og muntlig argumentasjon**. I en simulert rettsprosess må studentene, som tidligere nevnt, utarbeide skriftlig prosedyre og holde muntlige innlegg for en fiktiv domstol. Den skriftlige delen vil være egnet til å utvikle studentenes ferdigheter knyttet til å sortere det relevante fra det irrelevante, og til å strukturere en lengre argumentasjonslinje på en faglig og strategisk fornuftig måte. Dette læringsutbyttet vil selvsagt variere med omfanget av øvelsen. For de mer omfattende øvelsene eller konkurransene, vil det skriftlige produktet typisk være nærmere 30 sider for hver part (altså 2x30 sider der hvert lag representerer både saksøker og saksøkte), samtidig som det også stilles strenge krav til form og referanser. Her vil den skriftlige prosedyren gjerne være blant de mest omfattende skriftlige produktene studentene produserer i løpet av studiet. Den muntlige delen vil være egnet til å utvikle studentenes muntlige argumentasjonsteknikk og, på samme måte som for den skriftlige prosedyren, reflektere over hvordan en tilmålt tid best kan utnyttes for å fremme en argumentasjonslinje. Også her er det konkrete læringsutbyttet åpenbart avhengig av omfanget på øvelsen. For de større konkurranseformatene, hvor studentlagene konkurrerer i flere runder, er de muntlige innleggene normalt av en større lengde enn i de øvelsene som foregår innenfor rammen av kursundervisning. I disse er det også rom til å forbedre og tilpasse argumentasjonen fra runde til runde, og på den måten bygge trygghet og ferdigheter. For de kortere øvelsene vil muntlige runder ha en grunnleggende verdi for å styrke muntlige ferdigheter. Samtidig vil kortvarighet og mangel på kontinuitet trolig begrense utviklingen av trygghet og ferdigheter innen muntlig argumentasjon.

⁵ Se til eksempel M. V. Hernandez, 'In Defense of Moot Court: A Response to "In Praise of Moot Court—Not!"', (1998) 17 *Review of Litigation* 69; H. D. Levine, 'Evaluating the AMES Experience: Student Response to the First Year Moot Court Competition at Harvard Law School', (1976) 28 *Journal of Legal Education* 217; J. M. Graves and A. Vaughan, 'The Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot: Making the Most of an Extraordinary Educational Opportunity', (2006) 10 *Vindobona Journal of International Commercial Law and Arbitration* 173; M. E. Keyes and M. J. Whincop, 'The Moot Reconciled: Some Theory and Evidence on Legal Skills', 8 *Legal Education Review* 1 (1997); E. E. Bergsten, 'Experiential Education Through the Vis Moot', (2015) 34 *Journal of Law and Commerce* 1; A. E. Cassimatis and P. Billings, Thomson Reuters guide to mooting (Lawbook Co 2016); L. Parsons, 'Competitive Mooting as Clinical Legal Education: Can Real Benefits be Derived from an Unreal Experience?', (2016) 1 *Australian Journal of Clinical Education* 1.

Videre kan det argumenteres for at en simulert rettsprosess gir en unik inngang til utvikling av studentenes **materielle kunnskaper** innen de relevante juridiske temaene som prosessen knytter seg til. I arbeidet med skriftlig og muntlig prosedyre må studentene sette seg grundig inn i de materielle spørsmålene som aktualiseres, og samle inn så mye relevant rettsstoff som mulig for å bygge en overbevisende argumentasjonslinje. En simulert rettsprosess har det læringsfortrinnet at det er en svært fokusert og konkretisert faglig øvelse. I motsetning tradisjonelle undervisningsformer, hvor fokuset må være bredt og generelt, er en simulert rettsprosess en test av hvor godt studentene mestrer å sette seg svært grundig inn i et spesifikt sakskompleks. Slik sett er det et stort potensial for en vekselvirkning mellom tradisjonell undervisning, som løfter breddekunnskap, og simulerte rettsprosesser, som kan fremme dybdekunnskap og egenskaper til mer dyptpløyende studier av konkrete sakskomplekser. Begge deler er viktige inngangsporter for å styrke studentenes materielle kunnskaper, så vel som deres forutsetninger for å tilegne seg nye materielle kunnskaper.

En simulert rettsprosess har også læringsverdi på den måten at den **eksponerer studentene for lagarbeid**, som kan ha en positiv læringseffekt så vel som sosial effekt. Studentene må fordele og organisere arbeidet innad i laget, og samarbeide mot et felles mål som er den skriftlige og den muntlige prosedyren. Dette er en arbeidsform som forbereder studentene på den virkeligheten som møter dem i det praktiske liv, hvor saksarbeid i mange tilfeller foregår i et samarbeid mellom flere medarbeidere.⁶ Her kan det igjen bemerkes at varigheten av øvelsen trolig har betydning for læringsverdien av lagarbeidet, i den forstand at en gruppe som får anledning til å sette seg over tid, og som arbeider sammen med et langvarig prosjekt, trolig blir mer integrert og sammensveiset enn en gruppe som kun arbeider sammen for en kort periode.

Det kan også hevdes at all prosedyrerettet undervisning har **et konkurranseelement som bidrar til å stimulere og motivere** studentene til å tilegne seg kunnskap og prestere godt. Når studentene blir plassert i et virkelighetsnært scenario og må brytes mot argumenter fra en motpart, vil dette ofte stimulere til prestasjon og til et ønske om å finne de beste argumentene. Når studentene er sammen om oppgaven, og prosederer som et lag, så vil fellesskapet i laget kunne virke oppbyggende og styrke utviklingen av de ovenfor nevnte ferdighetene – skriftlig og muntlig argumentasjon; materiell dybdekunnskap og samarbeid. Igjen vil det selvsagt være variasjoner alt ettersom hvor omfattende øvelsen er, men kanskje også ut fra hvilke betingelser som ligger til grunn for samarbeidet. Erfaringer fra undervisning av fakultetets studenter som deltar i Telders internasjonale prosedyrekonkurranser, viser klart at det oppstår et sterkt fellesskap blant deltagerne, og at deltagerne motiveres av fellesskapet dem imellom til å arbeide for et sterkt resultat. Men her er det viktig å huske at deltagerne er plukket gjennom en søknadsprosess, og at de har sterk motivasjon for å delta. Der en øvelse foregår innenfor rammen av ordinære kurs, og lag sammensettes ved tilfeldig utvalg, kan samarbeid og lagånd stille seg annerledes. Det er gjerne naturlig å tenke seg at læringseffekten av lagarbeidet iallfall har de beste forutsetningene i tilfelle av de eksterne konkurransene, hvor deltagelse er frivillig og har en viss varighet.

⁶ R. E. Finneran, 'Wherefore Moot Court?', (2017) 53 Washington University Journal of Law and Politics 121, 126.

2.4 Kritikk av prosedyrerettet undervisning

Prosedyrerettet undervisning har vært kritisert av enkelte som et uhensiktsmessig læringsverktøy.

Én av kritikerne er den amerikanske dommeren Alex Kozinski, som argumenterer for at simulerte rettsprosedyrer er for kunstige til å gi noen reell innføring i hvordan rettsprosesser egentlig foregår.⁷ Kozinski anerkjenner at deltagelse i prosedyreøvelser eller prosedyrekonkurranser har verdi for oppbygging av argumentasjonsferdigheter og andre personlige egenskaper som kan være viktige for jurister, som for eksempel trygghet i presentasjon foran et publikum. Han er imidlertid særlig kritisk til det han anser som en tendens til at vurdering og rangering av deltagere i simulerte rettsprosesser normalt fokuserer mer på form enn innhold, hvilket avviker fra normale rettsprosesser hvor det materielle står i fokus. Dette er ifølge han «as if a medical school held a competition for treating patients, but the contestants were judged on their bedside manner, not on how often their patients survived».⁸ Han hevder også at virkelighetsspeilingen er begrenset av at de fiktive advokatene ikke har noen reell interesse i sakens utfall, kun i å høste lovord for egen prestasjon.⁹

Andre har ytret seg kritisk mot prosedyrerettet undervisning under henvisning til at dette ofte skjer på et prematurt stadium i rettsstudiet, og at det ofte degenererer til en summativ og overfladisk vurderingsmetode, hvor materielle kunnskaper havner i skyggen.¹⁰

Dette er innvendinger som bør tas på alvor. Samtidig er det grunn til å fremheve at den kritikken som her nevnes ikke fremstår som en kritikk mot prosedyrerettet undervisning som konsept, men en kritikk av bestemte formater og innretninger for slik undervisning. Det er en kritikk mot en lite hensiktsmessig *gjennomføring* av prosedyrerettet undervisning, og ikke som sådan en avvisning av prosedyrerettet undervisning som læringsform i utdanning av jurister. Det er for eksempel mulig, ved oppbygging av et tilbud innen prosedyrerettet undervisning, å ta grep for å unngå at prosedyrerettet undervisning tilbys studentene på et stadium i rettsstudiet hvor deres faglige modenhet ikke er tilstrekkelig utviklet til at prosedyreøvelser kan fremme utvikling av materiell dybdekunnskap. Det er mulig å lage et tilbud som gir studentene tid og støtte til å utvikle ferdigheter. Det er også mulig å lage en innretning hvor studentene vurderes både på materielt innhold og presentasjon. Det kan her, til eksempel, nevnes at prosessreglene som anvendes for Telders internasjonale prosedyrekonkurranser, som fakultetet har satsset på de senere år, legger til grunn at både skriftlig og muntlig prosedyre skal vurderes og rangeres basert på både faglig innhold og presentasjon.¹¹ Samtidig skal det anerkjennes at det i andre formater kan være større oppmerksomhet på form, slik Kozinski anfører. Til eksempel fremgår det av regel nr. 10.1 av de offisielle reglene for Philip C. Jessup International Moot Court Competition at konkurransedommerne instrueres til å bedømme lagene «on the overall quality of their

⁷ A. Kozinski, 'In Praise of Moot Court – Not!', (1997) 97 Columbia Law Review 178.

⁸ *Ibid.* p.181.

⁹ *Ibid.* p.182.

¹⁰ Se med videre henvisninger B. Wolski, 'Beyond Mooting: Designing and advocacy, ethics and values matrix for the Law School curriculum', (2009) 19 Legal Education Review 41, 41-42.

¹¹ Se International Rules of Procedure for the Telders International Moot Court Competition, international-rules-of-procedure-sept13.pdf (universiteitleid.nl), Artikkel IX og XI.

performances, not on the underlying merits of their case».¹² Her er det med andre ord grunn til å forvente at grunnlaget for vurdering og rangering i noen tilfeller vil kunne gli i retning av en overvekt på ikke-materielle ferdigheter. Dette kan være uheldig. Samtidig trenger ikke dette ha stor negativ innvirkning på læringseffekten av *fakultetets* undervisningsopplegg for et studentlag som deltar i konkurransen. Læringsverdien av deltagelse i konkurransen og rangeringen i de internasjonale rundene er to ulike sider av saken, og fra et fakultetsperspektiv er det naturlig å legge hovedvekten på det første og ikke for enhver pris strebe etter det siste. Til sist kan det også nevnes at det synes noe vanskelig å akseptere et premiss om at det i vurderingen av en skriftlig eller muntlig prosedyre skulle være mulig å trekke noe skarpt skille mellom form og innhold, all den tid kvaliteten på innholdet må være av en høy standard for at formen skal kunne virke overbevisende. Det er naturlig å tenke at bedømmelse av skriftlig og muntlig prosedyre innenfor rammen av prosedyrekonkurranser i de aller fleste tilfeller vil baseres på en balanse mellom form og innhold.

3. Komparativt blikk

3.1 Oversikt – verden

I forbindelse med arbeidet med denne rapporten ble det sendt ut spørreskjema til universiteter i andre land for å hente inn informasjon om hvordan prosedyrerettet undervisning organiseres. Vi fikk svar fra enkelte universiteter i Sverige, Tyskland og Australia. I tillegg har vi supplert med sammenstilling av åpent tilgjengelig informasjon fra USA. Vedlegg 1 har en omfattende beskrivelse av svarene, og vi redegjør her kort for hovedtrekkene.

I forhold til i Norge spiller prosedyre en mye sterkere rolle i juridisk utdanning i *Tyskland*. I Tyskland er organiseringen av prosedyrekonkurranser, samt integreringen av dem i forelesninger og kurs, vanligvis et ansvar for individuelle professorer. Dermed er omfanget avhengig av engasjementet til de individuelle professorer. I økende grad får jusstudenter også studiepoeng for sin deltakelse i eksterne prosedyrekonkurranser. Lagene blir vanligvis veiledet av en akademisk ansatt og og trenet av doktorgradsforskningsassistenter og/eller viderekomne studenter; vanligvis også alumni som tidligere har deltatt i de respektive konkurransene. Andre er også involvert i støttefunksjoner, for eksempel andre professorer, prosedyrealumner, forskningsassistenter og advokater (ofte fra de advokatfirmaene som sponser laget), og mange tyske universiteter inviterer retorikktrenere til å trene lagene. Studentcoachene er vanligvis finansiert av universitetet; reisene til de internasjonale konkurransene er ofte (i hvert fall delvis) finansiert av ekstern sponning.

Mens de fleste tyske universiteter følger en desentralisert tilnærming, har en rekke universiteter nylig etablert institusjonelle rammer. Noen universiteter, f.eks. Bucerius Law School i Hamburg, Ludwig Maximilians Universität München og University of Cologne, har etablert prosedyresentre – med fokus på både eksterne konkurranser og interne prosedyreøvelser. Selv om disse organisatoriske paraplyene er ganske rudimentære, og ikke erstatter desentraliserte tilnærminger, har de styrket integreringen av prosedyrer ved det respektive juridiske fakultetene.

¹² Se Microsoft Word - 2021 Official Rules FINAL.docx (ilsa.org), Regel nr. 10.1 (Basis for Scores): “Judges are instructed to judge the Teams on the overall quality of their performances, not on the underlying merits of the case.”

Ved Universitetet i Stockholm og Universitetet i Lund i *Sverige* er mye av integreringen av prosedyre i læreplanen og deltakelsen av studenter i nasjonale, regionale og internasjonale konkurranser organisert av individuelle professorer. Prosedyre er ofte integrert i spesifikke fag, hvor de fagansvarlige for emnene bestemmer omfanget av øvelsen, for eksempel innleveringer, høringer, vurderingssystem (karakter eller bestått/ikke bestått). Deltakelse i en regional eller internasjonal prosedyrekonkurranse er alltid innebygd i et valgfag eller masterprogram på øverste nivå. Følgelig administreres som regel organiseringen av lag innenfor et kurs som drives av en fagansvarlig.

I *Australia* er prosedyrekonkurranser populære blant studenter, og deltakelse tilrettelegges av de ledende juridiske læresteder. For Jessup-konkurransen, for eksempel, arrangeres omfattende nasjonale runder hvert år som består av lag fra hele Australia, og australske lag har vunnet verdensrunden i Jessup tretten ganger. Australian National University (ANU) College of Law er rangert som ett av de fremste juridiske læresteder i Australia og verden. Det har også en sterk rekord i Jessup-konkurransen, og vant verdensfinalen i 2010. ANU har en utnevnt direktør for prosedyre, hvor oppgaven er å koordinere deltakelse i internasjonale konkurranser. For nasjonale konkurranser er organisasjonsansvaret lagt til ANU Law Student Society (LSS). Samtidig er ikke prosedyre sterkt integrert i juridisk utdanning som tilbys av ANU. Dette er annerledes på andre australske universiteter, som University of New South Wales (UNSW). Den nåværende direktøren for prosedyre på ANU, Kate Ogg, informerer om at det er ett eller to kurs der studentene gjennomfører fiktive rettsaker som en del av kursarbeidet, men at denne øvelsen ikke er en stor del av vurderingen av studentene. Studiepoeng for deltakelse i tvistekonkurranser gis kun til studenter som deltar i Jessup.

I *USA* finner vi en annen tilnærming. Som allerede påpekt, har prosedyre en sterk historie innen juridisk utdanning ved amerikanske institusjoner. For tiden ser det ut til at mange av de beste amerikanske institusjonene deler en ganske sterk integrering av prosedyre som en del av juridisk utdanning på høyere nivå.

Harvard Law Schools Ames Moot Court-konkurranse har vært en viktig del av studentlivet ved Harvard siden etableringen i 1911, og er anerkjent som én av de mest prestisjefylte studentkonkurransene i USA. I finalen konkurrer to lag fra tredje studieår mot hverandre, og konkurransen ledes ofte av høyesterettsdommere eller andre høyt anerkjente dommere. Konkurransen foregår over tre år, og er integrert studieprogrammet.

Columbia Law School har også sterkt integrert prosedyre i juridisk utdanning. Det er imidlertid noen strukturelle forskjeller sammenlignet med Harvards sterke fokus på generell deltakelse i en intern skolekonkurranse. Ved Columbia er alle førsteårsstudenter pålagt å delta i en fiktiv rettsak. De blir automatisk registrert i 'Foundation Moot Court', som er et integrert kursprogram der studentene skriver prosesskriv og øver på sine muntlige argumenter, under veiledning av studentinstruktører og lærere. Kursarbeidet avsluttes med en presentasjon av muntlige argumenter i en fiktiv rettsak for et panel av eksterne dommere. Som et alternativ til Foundation Moot Court-programmet, har førsteårsstudenter på Columbia mulighet til å søke om deltakelse i én av de spesialiserte prosedyrekonkurransene, hvor det konkurreres i eksterne konkurranser mot lag fra andre institusjoner.

3.2 Universitet i Tromsø

Muntlighet har en lang tradisjon i jusundervisning på UiT, og er en del av deres “merkevarer” som juridisk fakultet.¹³ Det skjer på to måter. For det første skjer dette gjennom *muntlige eksamener*.¹⁴ For det andre har studentene *obligatoriske muntlige presentasjoner*, hvor prosedyre er ofte brukt. Det er et arbeidskrav, og studenter får kun godkjent/ikke godkjent og individuell tilbakemelding. Disse presentasjonene finnes på nesten alle semestre i Master i Rettsvitenskap. Studentene må selv melde seg for å få avviklet den muntlige delen i ett av de fagene i det relevante semesteret. Muntlig presentasjon kan gjøres på flere måter, men vanligvis med alle studenter i kurset til stede. Muntlige presentasjoner kan gjennomføres som prosedyreøvelser, domsanalyse eller teoretisk gjennomgang av et tema med etterfølgende diskusjon i seminaret. Tilbakemeldingene handler om styrker og svakheter i presentasjonene. Dessuten har UiT obligatorisk utplassering i praksis – og studentene må ha muntlig presentasjon etter praksis.¹⁵

Prosedyre er en populær muntlig form i obligatoriske muntlige presentasjoner. For eksempel har 1. semester prosedyre i familierett, og erstatningsrettfaget i 2. semester. Det er rundt 3–4 prosedyreøvelser per studieår, men på 4. semester er muntlige presentasjoner lagt opp litt annerledes. Når det er prosedyre bruker man UiTs rettssal, men også andre rom gjøres om til en rettssal. Prosedyre blir ofte gjort i grupper – for eksempel kan det være inntil 3 studenter per lag når man prosederer en fengslingsak. Innenfor sivilprosessfaget prøver de ut noe nytt. Det er satt av to dager, fra 12:00–16:00, til prosedyre i sivilprosess. De som ikke skal ha prosedyre, oppfordres til å delta uansett. Her er det litt annet fokus: Stort sett spiller læreren dommer i prosedyreøvelsene, men det er også noen som bruker studentene til å være dommere. De får manus de kan bruke, og får føringer for hvordan de skal spille rollen. Læreren står i vitneboksen – hvis det oppstår spørsmål underveis, så stopper man saken for å få avklart dette. Lærerne lager også videoer med tips og råd til hvordan de kan gjennomføre prosedyren. Når det gjelder ressursbruk, har det ikke vært et problem når det gjelder muntlige arbeidskrav. Det er bakt inn i seminarrekken. Det har ikke krevd ekstra ressurser, utenom registrering av hvem som har gjennomført.

UiT har i tillegg et spesialfag (valgemne), JUR3612 – Prosedyrekonkurranse. Dette innebærer deltagelse i en lokal eller internasjonal prosedyrekonkurranse. Studentene får studiepoeng.

¹³ Denne delen av rapporten er basert på et intervju med studieteakeren på UiT, gjennomført av Maria Astrup Hjort, Melissa Sabamali, Thea Dahlborg og Malcolm Langford.

¹⁴ I flere emner får studentene en skriftlig eksamen pluss en *muntlig eksamen* (2. semester), eller en hjemmeeksamen med justerende muntlig eksamen (3., 5. og 7. semester). Med sistnevnte ordning kan studentene gå opp eller ned én karakter fra den opprinnelige sensuren. I muntlig eksamen blir studentene stilt spørsmål om oppgaven de har levert, eller spørsmål fra pensum. Studentene har 30 minutter eksaminasjon med sin kommisjon, med to sensorer i hver kommisjon. I tillegg har UiT muntlig eksamensform på 1. semester. Studentene får 48 timer til å lage en muntlig fremstilling om en rettslig oppgave. Med muntlige eksamener har UiT brukt mye tid på sensorkorpset, inkludert flere sensorsamlinger med veiledning og diskusjon. Muntlig eksamen gjennomføres på én normert arbeidsdag. Har 50 min. per student, med 10 min. pause og halvtimes spisepause. UiT har økt antall kommisjoner for å dekke alle studentene. Se: https://uit.no/utdanning/program/274286/rettsvitenskap_-_master

¹⁵ Studentene er 4 uker ute i praksis. Det leverer én praksismappe – 5 sider totalt. Der må de skrive om forventninger til oppholdet, må legge ved dokumentasjon på at de har gjennomført praktisk arbeid og beskrive hva dette har vært (dokumenteres av praksisveileder); og studentene må reflektere over om en juridisk problemstilling ~~if-~~relatert til sitt praksisopphold. Praksisseminar er at studentene får 15 min. til presentasjon og 15 min. diskusjon i en praksisgruppe. Studentene har vært veldig aktive på denne delen. Lærerne opplever også at de får med seg refleksjoner og erfaringer som de tar med videre i undervisningen. Vurdering: Godkjent/ikke godkjent.

Slik det ses ut, organiseres imidlertid ikke deltakelsen og coachingen av fakultetet, men av de deltakende studentene selv.

4. Prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet

4.1. Innledning

I denne delen av rapporten gis det en oversikt over prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet, UiO. Med dette siktes det både til prosedyreøvelser som del av kursundervisning (interne prosedyreøvelser), og undervisningsbasert tilrettelegging for studentdeltagelse i eksterne konkurranser. Del 3.2–3.4 redegjør for ulike deler av det eksisterende tilbudet. Del 3.5 gir en kort evaluering av fakultetets tilbud innen prosedyrerettet undervisning.

4.2 Prosedyrerettet undervisning på profesjonsstudiets obligatoriske del

Prosedyreøvelser og prosedyrekonkurranser har tradisjonelt ikke vært benyttet som del av den obligatoriske kursundervisningen for jusstudenter ved det femårige masterprogrammet i rettsvitenskap. Fra og med 2018 ble det imidlertid inntatt en prosedyreøvelse som del av emnet JUS2111 Statsrett, folkerett og internasjonale menneskerettigheter.

Denne øvelsen er obligatorisk i den forstand at studenter må delta og bestå for å kunne gå opp til eksamen i emnet JUS2111. Øvelsen består av en skriftlig del og en muntlig del. Studenter plasseres i lag bestående av 3–4 studenter, og hvert lag får i oppdrag å representere én av partene i en fiktiv rettstvist som involverer rettsspørsmål som faller innenfor læringskravene i JUS2111. Lagene skal utarbeide et kort skriftlig prosesskriv som ikke kan være mer enn 750 ord per student, og holde en muntlig prosedyre som ikke kan være mer enn 7,5 minutter per student. Den muntlige delen av øvelsen foregår foran kurslærer som opptrer som dommer.

I høst 2021 blir en prosedyreøvelse i JUS1211 (rettslig argumentasjon) pilotert av tidligere studiedekan, Tarjei Bekkedal. Studenter gjorde en prosedyre i frivillig kursgrupper og to lag kunne melde seg opp til en “final”, som blir gjort foran alle studenter og faglærere. De fikk coaching av medlemmer av UiOs Jessup-lag. Eksperimentet ble vurdert av flere som en suksess men ble ikke videreført i V2022.

4.3 Prosedyrerettet undervisning som del av valgernetilbudet

Som del av det generelle valgernetilbudet ved fakultetet, har prosedyrebasert undervisning kun i begrenset grad inngått som del av undervisningen. Prosedyrebasert undervisning har vært benyttet som en integrert del av kursundervisning i emnene JFSPR1310 Tysk for jurister og ENGSEMJ engelsk for jurister. I disse emnene har prosedyreelementer vært inntatt som et læringsverktøy på faglæreres initiativ.

Det finnes også mer målrettede initiativ for integrering av prosedyre i valgernetporteføljen. Emnet JUS5912 Legal Writing and Oral Advocacy in International Law er et 10-poengs valgernet dedikert til trening i muntlig og skriftlig prosedyre. Emnet har en folkerettslig orientering, med et hovedfokus på tema og praksis relevant for Den internasjonale domstolen i Haag (ICJ) og Den internasjonale straffedomstolen (ICC). En prosedyreøvelse (mock trial)

inngår som en del av vurderingsgrunnlaget i emnet, og studentene skal her utarbeide en skriftlig prosedyre på maksimum 4000 ord, samt holde et muntlig innlegg. Emnet er åpent for LLM-studenter, og studenter ved Masterprogrammet i Rettsvitenskap som har bestått 1.–3. studieår. De senere års statistikk fra JUS5912 (se vedlegg), viser en svært lav og jevnt nedadgående oppslutning om dette emnet. Høst 2017 var det 30 påmeldte, hvorav 20 fra PIL LLM og 10 fra Master i Rettsvitenskap. 23 bestod emnet. Høst 2020 var det kun 15 påmeldte, hvorav 2 fra PIL LLM, 5 fra Master i Rettsvitenskap, 3 fra ICTL og 5 fra andre programmer. Bare 8 studenter gjennomførte emnet med bestått resultat.

Emnet JUS5040 Moot Court, og den norske ekvivalenten JUS5041 Prosedyrekonkurranser, er 10-poengs valgemner som består av deltagelse i en ekstern prosedyrekonkurranse godkjent av Det juridiske fakultet for dette formålet. Listen over godkjente konkurranser er variert og forholdsvis omfangsrik. Det er både norske/nordiske konkurranser og internasjonale konkurranser. Noen konkurranser er av mindre skala, mens andre er svært omfattende og foregår over to semestre. Hvorvidt det faktisk inngår et målrettet undervisningsprogram er også noe som varierer. For noen konkurranser har fakultetet dedikerte undervisningsressurser og faglærere har opprettet et omfattende undervisningsprogram. Dette gjelder for eksempel for Telders internasjonale prosedyrekonkurranse, hvor det er satt av 100 undervisningstimer fordelt på perioden oktober til juni. Her har studentene fått personlig oppfølging fra faglærer(e), med intensiv trening i skriftlig og muntlig prosedyre. Det har også vært samarbeid med Rettsavdelingen i Utenriksdepartementet i undervisningen av lag. For mange av de andre konkurransene på listen over godkjente konkurranser, er det ikke satt av tilsvarende ressurser, og det er også mange av de listede konkurransene hvor UiO ikke har hatt deltagere på lang tid. For konkurranser uten et eget undervisningstilbud anbefales studentene å følge undervisningen i emnet JUS5912 Legal Writing and Oral Advocacy, men det er ikke et krav. Vurdering i emnene JUS5040/5041 skjer som bestått/ikke bestått, og baserer seg på tilfredsstillende gjennomføring av konkurranse godkjent av fakultetet og anbefaling fra faglærer i JUS5040/5041.

4.4 Prosedyrerettet undervisning og LLM-programmene

LLM-programmene som tilbys ved fakultetet har ulike tilnærminger til bruk av prosedyrerettet undervisning.

For LLM-programmet i Maritime Law er deltagelse i en prosedyreøvelse inntatt som en obligatorisk del av undervisningsprogrammet, som ble [evaluert](#) av CELL våren 2021. MARL5120 Maritime Law in Practice: Mock Trial er et 10-poengs obligatorisk emne i LLM-programmet, og studentene skal her delta i en simulert rettsprosess hvor de utarbeider skriftlig prosedyre og holder muntlig innlegg på vegne av én av partene i en fiktiv tvist.¹⁶ Studentene på kurset deles inn i to grupper, én gruppe representerer saksøker og én gruppe representerer saksøkte. Det er satt av én måned til forberedelser, og studentene får her innspill fra eksterne advokater. I den avsluttende muntlige delen skal studentene prosedere i 15 minutter hver.

For de øvrige LLM-programmene – Public International Law og Theory and Practice of Human Rights – er det ikke et tilsvarende krav til deltagelse i prosedyreøvelser som en del av

¹⁶ En spørreundersøkelse foretatt av CELL indikerer at studenter har opplevd konkurransen som et positivt tilskudd, se: <https://www.jus.uio.no/nifs/om/aktuelt/aktuelle-saker/2021/nifs-forst-ut-med-digital-prosedyrekonkurranse.html> (sist besøkt 16 september 2021).

gjennomføringen av gradsprogrammet. Studenter ved disse programmene oppfordres imidlertid til å delta i eksterne prosedyrekonkurranser, hvilket kan inngå som en valgmemnekomponent. Det fremgår eksplisitt av læreplanmålene for LLM-programmet i Public International Law at studenter skal utvikle sine ferdigheter i muntlig argumentasjon, og at de i den sammenheng oppfordres til å søke om opptak på fakultetets lag i Telders internasjonale prosedyrekonkurranse.¹⁷ Læreplanmålene for LLM-programmet i Theory and Practice of Human Rights har ikke en lignende direkte henvisning til deltagelse i prosedyrekonkurranser, men det fremgår av ferdighetsmålene at studentene skal delta i «legal (...) debates involving human rights» og utvikle ferdigheter til å «promote human rights through legal (...) means». For begge disse LLM-programmene er deltagelse i JUS5912 Legal Writing and Oral Advocacy et relevant tilbud til utvikling av argumentasjonsferdigheter. Men dette er altså et tilbud, og ikke et krav.

4.5 Studentdrevne konkurranser

Ved Det juridiske fakultet i Oslo er det også en rekke studentdrevne konkurranser som gir prosedyrerettede tilbud for studentene. Særlig populære er Jurisforeningens prosedyrekonkurranse, som går hvert vårsemester, og ELSA Oslos prosedyrekonkurranse, som går hvert høstsemester. Videre er det også egne studentforeninger, herunder CF Rhetorica, som setter opp fiktive rettssaker hvor fokuset ligger på nettopp kunsten av muntlig formidling.

4.5.1 Juristforeningens prosedyrekonkurranse

I Juristforeningens prosedyrekonkurranse deltar studentene i fiktive rettssaker som går for tingretten, lagmannsretten og i finalen for Høyesterettsdommere. Den er rettet mot alle studenter ved fakultetet, og oppgavene til hver runde er derfor basert på pensum fra første studieår. Studentene har mulighet til å melde seg på som et lag bestående av én til to deltakere, og hvert lag blir i de muntlige rundene tildelt et veilederlag bestående av erfarne advokater. Konkurransen innledes med en skriftlig runde, og deretter fire muntlige runder, hvor vinnerne fra hver muntlige runde går videre i konkurransen.

Konkurransen finner sted hvert vårsemester. Den innledes med et kurs i stevning, her får lagene utdelt oppgaven for den skriftlige runden og det settes frist for innlevering av stevning et par uker etter. Stevningen skal ikke overstige 4 sider, slik det fremkommer av § 5 (2) i Statuttene for Prosedyrekonkurransen.

Konkurransens muntlige runder finner sted et par uker etter kunngjøringen av hvilke lag som har avansert fra de skriftlige rundene, og forløper seg over 4 uker. Både saksøker og saksøkte tildeles inntil 20 minutter for sine prosedyrer og det avsettes 8 minutter til utveksling av replikk og duplikk. I finalen gis deltakerlagene inntil 25 minutter for prosedyren. Se Statuttene § 6 (3).

Forberedelsene skiller seg videre fra de ovennevnte internasjonale prosedyrekonkurransene ettersom oppgaven for prosedyren endrer seg for hver muntlige runde.

¹⁷ Learning outcomes - Public International Law (master's 1 1/2-years) - University of Oslo (uio.no) (sist besøkt 16 september 2021).

4.5.2 ELSA Oslos prosedyrekonkurranse

ELSA Oslos prosedyrekonkurranse har, til forskjell fra Juristforeningens konkurranse, primært en internasjonal profil. Konkurransen består av en innledende skriftlig runde, samt tre muntlige runder.

Konkurransen er i utgangspunktet åpen for alle studenter, men oppgavene til to av rundene omhandler EØS-rett og internasjonale menneskerettigheter. I tillegg kommer den innledende runden, som omhandler fast eiendoms rettsforhold. Ettersom konkurransen er åpen for alle, men likevel angår rettsområder som først undervises i på andre studieår, markedsføres nettopp formidlingsevnen, mer enn de materielle kunnskapene, som en sentral del av utbyttet av å delta.

ELSA Oslos prosedyrekonkurranse finner sted hvert høstsemester, og gjennomføringen av konkurransen er relativ lik Juristforeningens prosedyrekonkurranse (punkt 4.5.1).

Konkurransen innledes med et kurs i stevning, og stevningen skal utformes på maks 1300 ord slik det fremkommer av § 6 i Vedtektene for konkurransen.

De åtte beste lagene går videre til de muntlige rundene, og konkurransen forløper seg deretter over tre uker, med en uke mellom hver av de muntlige rundene. Hver av partene tildeles 255 minutter til sine prosedyrer, og fem minutter hver til replikk og duplikk. Se § 7 i Vedtektene.

Oppgaven seg for hver muntlige runde, og de avanserende gruppene må derfor sette seg inn i et nytt saksomfang for hver muntlige runde. Ettersom det går én uke mellom hver muntlige runde, er dette tiden lagene har på å sette seg inn i dette. På veien får de bistand av sine tildelte veilederlag, bestående av jurister fra et advokatfirma. Lagene har krav på opptil timer veiledning i uken.

Det laget som vinner hele konkurransen får muligheten til å representere Oslo i ELSA Norges nasjonale prosedyrekonkurranse. Her konkurrerer laget mot vinnerne fra ELSA Bergen og ELSA Tromsø sine konkurranser. Denne finner sted tidlig på vårsemesteret, og i den forstand forlenges også tiden som settes av for deltakelse i konkurransen.

4.5.3 Congregatio Forensis – Fiktive rettsaker

Før pandemien arrangerte studentforeningen Congregatio Forensis, gjennom sin undergruppe Rhetorica, fiktive rettsaker. Tilbudet rettet seg mot alle studenter, og hadde primært fokus på muntlig formidling fremfor materiell juss. Tilbudet var derfor lite formalisert, foregikk den ene dagen som var satt av, og krevde lite forberedelser sammenlignet med de øvrige studentdrevne prosedyretilbudene. Studentene fikk her muligheten å melde seg på alene eller som et lag. Her var det også studenter som var dommere.

Tilbudet har ikke funnet sted etter pandemien, men ansvaret for opplegget er nå underlagt en ny undergruppe hos foreningen – CF Atrium.

4.6 Betrachninger om tilbudet innen prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet

Redegjørelsen i del 4.2–4.5 viser at prosedyrerettet undervisning i dag tilbys som en del av undervisningen ved Det juridiske fakultet, både som del av kursundervisning og i form av tilrettelegging for studentdeltagelse i eksterne prosedyrekonkurranser. Redegjørelsen viser også at det i løpet av de senere år har kommet flere initiativer som bidrar til et mer variert tilbud enn det som tradisjonelt har eksistert. Til tross for utviklingen i de senere år, så gir redegjørelsen over grunn til å konkludere med at prosedyrerettet undervisning fortsatt spiller en forholdsvis begrenset og perifer rolle i det generelle utdanningstilbudet ved Det juridiske fakultet.

Det er én obligatorisk prosedyreøvelse på profesjonsstudiet i rettsvitenskap som treffer bredt, i den forstand at alle studenter på profesjonsstudiet må fullføre denne for å kvalifisere til å bli jurister. Øvelsen gir helt klart studentene et godt innblikk i hva prosedyre er og kan være, samtidig som studentene innenfor rammen av dette emnet også får en øvelse som utfordrer dem til å tenke på sammenhenger mellom statsrett, menneskerettigheter og folkerett mer generelt. Samtidig er dette en svært kortfattet øvelse på et veldig tidlig stadium i rettsstudiet (2. studieår). Videre er øvelsen plassert innenfor rammen av et kurs med et omfattende materielt innhold, og øvelsen er ikke en del av det formelle vurderingsgrunnlaget i dette emnet, det kreves bare en beståttvurdering for å gå opp til eksamen. Dette begrenser åpenbart læringsverdien for utvikling av ferdigheter innen skriftlig og muntlig argumentasjon, samt for utvikling av studentenes egenskaper til tilegnelse av materiell dybdekunnskap innen de respektive fagene.

Den prosedyrerettede undervisningen innen emnet MARL5120 Maritime Law in Practice: Mock Trial er langt mer omfattende enn øvelsen på profesjonsstudiet, all den tid dette er et 10-poengs emne dedikert til en slik øvelse. Tid og ressurser satt av til forberedelser og gjennomføring er langt mer omfattende enn i JUS2111-øvelsen. Sluttevaluering i emnet er også basert på resultater i øvelsen, hvilket gir tid og motivasjon for studentene til å prioritere denne (fremfor å forberede seg til skriftlig eksamen). Det er også formaliserte samarbeid med eksterne aktører, som fungerer som veiledere underveis i forberedelsesprosessen, og dommere i de avsluttende muntlige rundene. Dette emnet er åpenbart et godt tilskudd til LLM-programmet i maritim rett. For fakultetets øvrige utdanningstilbud har emnet mindre betydning i dagens situasjon, all den tid deltagelse er begrenset til studenter ved LLM-programmet i maritim rett. Det er imidlertid gjort mye godt arbeid her som kan benyttes som en inspirasjonskilde i en prosess med å utvikle prosedyrerettet undervisning ved fakultetet.

Tilbudet innenfor valgemenporteføljen har et bredt nedslagsfelt, i den forstand at emnene her er åpne for alle studenter ved fakultetet. Her er det også tilbud som har høy kvalitet. Fakultetet bruker årlig mye ressurser på undervisning av studentene som deltar i Telders internasjonale prosedyrekonkurranse, og her gis det et skreddersydd opplegg ledet av vitenskapelige ansatte i samarbeid med viderekomne studenter og praktikere fra Rettsavdelingen i Utenriksdepartementet. Det er også positivt at emnet JUS5912 Legal Writing and Oral Advocacy er dedikert til skriftlig og muntlig argumentasjonstrening. Utfordringen når det kommer til tilbudet innen valgfagsporteføljen knytter seg særlig til omfang og involvering. Det er bare 4 studenter årlig som kan delta fra fakultetet i Telders, og statistikk viser at det er svært lave deltagertall i emnet JUS5912. For å imøtese en ambisjon om å utvikle

prosedyrerettet undervisning, kan det være mye potensiale å hente for fakultetet ved å se nærmere på muligheter for å videreutvikle tilbudet innen valgmemneporteføljen, slik at dette når flere studenter. Dette kan bl.a. innebære å utvikle 'Telders-modellen' til å også favne andre konkurranser, og, i den forbindelse, se nærmere på muligheter for å utnytte studiepoengene dedikert til JUS5912 i samspill med en slik utvikling. Dessuten er alternative vurderingsformer en av de kriteriene som arbeidsgruppen om valgmemneprosessen har anbefalt brukes i utvelgeses av valgmemene til 2023-2027. Dette drøftes nærmere i del 5.

Når det gjelder den organisatoriske tilnærmingen til prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet, så fremstår denne som forholdsvis desentralisert og preget av innbyrdes uavhengige initiativer. Det er liten grad av strategisk samkjøring mellom øvelsen på profesjonsstudiets obligatoriske del, øvelsen på LLM-programmet i maritim rett og øvelsene i valgmemneporteføljen. Dette er en naturlig konsekvens av at ansvaret for disse undervisningselementene er plassert hos de fagansvarlige i de respektive fagene. Denne fragmenteringen gjør det krevende å utnytte potensiale for vekselvirkninger mellom de ulike tilbudene. Dersom ansvar for fakultetets tilbud innen prosedyrerettet undervisning i større grad var sentralisert, ville det være lettere å se dette i en sammenheng og hente ut synergieffekter. Det er, for eksempel, mulig å tenke i retning av at studenter med erfaring fra omfattende prosedyrekonkurranser, som Telders eller andre konkurranser godkjent i emnene JUS5040 og JUS5041, kunne bidra i gjennomføringen av en prosedyreøvelse på det obligatoriske programmet. Dette ville kunne virke positivt for tilbudet til studenter som deltar i nevnte konkurranser, og for studenter som gjennomfører en prosedyreøvelse på det obligatoriske profesjonsstudiet. Sentralisering av ansvar kunne også gjøre det lettere å utnytte de tilmålte ressursene mer effektivt. For eksempel kunne det være lettere å finne løsninger som setter valgmemene JUS5912 og JUS5040/5041 i en tettere sammenheng. Muligheter for utvikling av organiseringen drøftes nærmere i del 5.

5. Utvikling av prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet

5.1 Innledning

Med utgangspunkt i de observasjonene som er gjort i rapportens del 2, 3 og 4, vil rapportens del 5 drøfte muligheter for utviklingen av prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet. Denne diskusjonen forfølges langs to spor. Punkt 5.2 drøfter mulige grep for utvikling og sterkere integrering av prosedyreøvelser og prosedyrekonkurranser i undervisning ved fakultetet. Punkt 5.3 drøfter muligheter for utvikling av det organisatoriske rammeverket for prosedyrerettet undervisning, med fokus på hvilken form og funksjon det forespeilede prosedyre presenteret ved Det juridiske fakultet kan ha.

Det er grunn til å påpeke at hensikten med drøftelsene i punkt 4.2 og 4.3 ikke er å trekke konklusjoner om *hvilke* strategiske valg Det juridiske fakultet burde eller ikke burde foreta på dette feltet. Dette er, av de grunner som fremheves under pkt. 1.1, en diskusjon som bør føres videre blant relevante beslutningstagere og fagmiljøer ved fakultetet. Det skal også nevnes at de alternativene som skisseres verken er uttømmende eller nødvendigvis innbyrdes utelukkende. Det er i utgangspunktet ikke noe i veien for at en samlet strategi kombinerer elementer fra de ulike alternativene som skisseres. Dette er, igjen, noe som må bli gjenstand for drøftelser mellom relevante beslutningstagere og fagmiljøer ved fakultetet.

5.2 Strategiske grep for utviklingen av prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet: En grovskisse av muligheter

5.2.1 Mer prosedyrerettet undervisning innenfor rammen av ordinære emner

Et mulig grep for å øke innslaget av prosedyrerettet undervisning i fakultetets undervisningstilbud, vil være å arbeide for økt bruk av prosedyreøvelser som et læringsverktøy innenfor rammen av ordinære emner. Dette er en tilnærming som det juridiske fakultetet ved Universitetet i Tromsø har fulgt i senere år. Det er også en tilnærming som i økende grad forfølges ved Universitetet i Stockholm.

Ved Det juridiske fakultet i Oslo kan en utvikling av prosedyrerettet undervisning innenfor rammen av ordinære emner eksempelvis gjøres ved å bygge på JUS2111-modellen og innføre en tilsvarende øvelse i andre emner. Dette kan være innenfor valgmen porteføljen, eller innenfor den obligatoriske delen av profesjonsstudiet i rettsvitenskap. Fordelen med en slik tilnærming er at JUS2111-modellen er godt innarbeidet innenfor rammen av et obligatorisk kurs på profesjonsstudiet. Det er et format som kan anvendes forholdsvis uforandret, men med et annet faglig innhold som ramme for den fiktive rettssaken. Administrativt er det også etablert nødvendige rutiner for å håndtere denne øvelsen som et obligatorisk element i emner på profesjonsstudiet. Slik sett fremstår en 'multiplisering' av JUS2111-modellen i utgangspunktet som et forholdsvis attraktivt og nærliggende grep for å øke innslaget av prosedyrerettet undervisning i fakultetets utdanningstilbud. Det avgjørende ville være å finne hensiktsmessige emner for integrering av en slik øvelse, og et fagmiljø (eller fagmiljøer) som ønsker slik integrering velkommen. Et alternativ ville være å integrere frivillige prosedyreøvelser/prosedyrekonkurranser i tilknytning til ordinære emner. Dette er den tilnærmingen som følges i Tromsø. En utfordring med å gjennomføre en slik løsning ved Universitetet i Oslo er at studenttallet er betydelig høyere ved UiO, og at det derfor ville kreve svært mye ressurser. I så måte kan en avmålt anvendelse av JUS2111-modellen være et bedre alternativ.

Til tross for fordelene, så er det også utfordringer knyttet til en strategi basert på spredning av JUS 2111-modellen i utdanningsprogrammet ved fakultetet. Der prosedyreøvelser innføres som et læringsverktøy innenfor rammen av ordinære emner som har ordinær eksamen som vurderingsform, vil det være krevende å sette av tid og læringsressurser til en prosedyreøvelse. Undervisningsopplegget i de ordinære kursene vil være rettet mot å opparbeide materiell kunnskap til forberedelse av en skriftlig eksamen. Studentenes fokus vil naturligvis være på å forberede seg best mulig til eksamen. De fleste ordinære emner har også et faglig program, og det vil kunne være vanskelig å sette av mye tid til gjennomføring av prosedyreøvelser. Under slike forutsetninger vil det være utfordrende å tilby studentene en inngående trening i skriftlig og muntlig argumentasjon, samt utfordrende å utnytte det læringspotensialet som ligger i prosedyrerettet undervisning. Som nevnt i rapportens del 2 er læringsverdien av en prosedyreøvelse sterkt knyttet til hvor mye tid studentene får til å forberede skriftlig og muntlig prosedyre, samt hvor omfattende den fiktive saken er. En prosedyreøvelse innenfor rammen av ordinære kurs vil ofte måtte være en forholdsvis kort affære. For øvelsen som gjøres i JUS2111 er det skriftlige arbeidet (som tidligere nevnt) ikke er mer enn 750 ord per student, studentenes muntlige innlegg er begrenset til 7,5 minutter og

tid for forberedelse er vanligvis 48 timer til forberedelse av skriftlig prosedyre og cirka én uke til muntlig prosedyre.

Dette gir åpenbart en innføring i hva prosedyrerettet undervisning er, og en plattform for studentene til å utvikle ferdigheter innen skriftlig og muntlig argumentasjon. Dette er i seg selv verdifull læring for studenter. Hvis korte øvelser gjentas over tid, kan det kanskje også forventes en viss grad av ‘mengdetreningseffekt’.

Samtidig gir ikke JUS2111-øvelsen anledning for studentene til å gå grundig til verks i utarbeidelsen av et omfattende skriftlig innlegg, og det er i tillegg begrenset hvor mye målrettet veiledning som kan gis i arbeidet med det skriftlige over en så kort periode som 48 timer. Presumptivt vil det ikke være mulig med innspill på tekst før levering, kun generelle forberedende øvelser. Det må forutsettes at læringsverdien av en prosedyreøvelse for utviklingen av skriftlige og muntlige argumentasjonsferdigheter vil være sterkere der arbeidet kan gis tid til å modnes over en lengre periode, for eksempel et semester, og i et kontinuerlig samspill med tilbakemeldinger fra veiledere. Modningstid vil også være viktig for å utnytte en prosedyreøvelse til å fremme samarbeidsevner og studentenes evner til å skaffe seg materiell dybdekunnskap om et konkret sakskompleks. Videre gir modningstid også mulighet for en fornuftig involvering av erfarne studenter på veiledersiden.

I den grad det er ønskelig for fakultetet å utvikle og styrke *integreringen* av prosedyrerettet undervisning i utdanningstilbudet, så er det etter vår oppfatning grunn til å reflektere over om mange korte øvelser er det riktige grepet. Korte, men mange øvelser gjennom hele studieløpet, kan gjøre studenter tryggere i kursundervisning generelt. Samtidig kan det bli mer hensiktsmessig å se på alternativer for å tilby studentene en dypere trening i skriftlig og muntlig argumentasjon gjennom en mer omfattende øvelse, samt med karakter. Her er det et spørsmål om å finne en hensiktsmessig balanse mellom mengde og dybde.

5.2.2 Et prosedyrerettet fag som selvstendig obligatorisk element på profesjonsstudiet

Et alternativ til JUS2111-modellen som strategisk grep for å utvikle prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet, er å etablere et prosedyrerettet fag som et selvstendig element i studieprogrammet. Dette har som tidligere nevnt blitt gjort på LLM-programmet i Maritime Law, hvor emnet MARL5120 Maritime Law in Practice: Mock Trial er en obligatorisk prosedyreøvelse for studenter på dette programmet. Det er også mulig å tenke seg et prosedyrerettet fag som et selvstendig obligatorisk element på profesjonsstudiet i rettsvitenskap. En slik løsning skiller seg fra JUS2111-modellen på den måten at det aktuelle faget dedikeres til prosedyretrening og at hovedfokuset legges på å utvikle studentenes muntlige og skriftlige argumentasjonsferdigheter gjennom arbeidet med øvelsen. Dette ville gi mulighet for en argumentasjonstrening som går dypere og bredere enn det det er rom for innenfor rammen av et fag hvis hovedformål er å forberede dem til en tradisjonell praktikumseksamen, og hvor rammene for en prosedyreøvelse nødvendigvis blir forholdsvis begrensede. Slik sett tilbyr denne tilnærmingen en dypere integrering av prosedyrerettet undervisning i utdanningstilbudet, sammenlignet med en tilnærming basert på kortere øvelser innenfor rammen av tradisjonelle fag.

Om vi tar en komparativ tilnærming, så kan det vises til flere juridiske læresteder hvor prosedyrerettet undervisning er integrert i utdanningsprogrammet gjennom et selvstendig obligatorisk fag. Ved Harvard må alle første-års gradsstudenter (JD) gjennomføre et halvårig

fag i skriftlig og muntlig argumentasjon, som er bygget rundt den tradisjonsrike Harvard-prosedyrekonkurransen 'Ames competition'. Undervisningsopplegget her minner om det som i dag bl.a. tilbys studenter ved Det juridiske fakultet som deltar i Telders internasjonale prosedyrekonkurranse (se pkt. 3.2.2) på den måten at det har en varighet over flere måneder og at undervisningen i denne perioden er spisset mot å forbedre studentenes egenskaper innen skriftlig og muntlig argumentasjon, samt innen de materielle emnene som den fiktive saken aktualiserer. Studentene blir her ved starten av kurset satt sammen i lag som skal fremlegge skriftlig og muntlig prosedyre i en fiktiv tvist for en amerikansk domstol. Den skriftlige prosedyren blir vurdert med karakter, mens den muntlige prosedyren, som foregår foran et panel med tre dommere (hvorav en vitenskapelig ansatt, en ekstern praktiker og en viderekommen student), blir evaluert ved muntlig tilbakemelding. Gjennom faget arbeider studentene hele veien i sine team og undervisningen ledes av såkalte 'Climenko Fellows', som er prestisjefulle og dedikerte stillinger gitt til yngre vitenskapelige ansatte med interesse for undervisning. Viderekomne studenter deltar i undervisningen som undervisningsassistenter. De studentene som ønsker å gå videre med deltagelse i Ames competition etter å ha fullført det obligatoriske prosedyrefaget, kan melde seg på konkurransen når de når andre året av JD-gradsprogrammet. Her er deltagelse frivillig, og øvelsesformatet byttes ut med et konkurranseformat hvor studentlag konkurrerer mot hverandre i en prestisjefull skoleintern prosedyrekonkurranse. De to beste studentlagene møtes i en finale, og det er forbundet med stor prestisje å delta her.

Gradsprogrammet for jusstudenter ved Columbia Law School har et lignende obligatorisk fag dedikert til prosedyrerettet trening i skriftlig og muntlig argumentasjon. I likhet med Harvards program må alle første-års JD-studenter fullføre en omfattende prosedyreøvelse, og alle studenter blir her automatisk satt opp til deltagelse i et allment fag for dette formålet som går under navnet 'Foundation Moot Court'. Dette er, i likhet med Harvards halvårige fag i skriftlig og muntlig argumentasjon, et fag bygget rundt en prosedyreøvelse, og hvor studentene arbeider i lag med å utarbeide og fremlegge skriftlig og muntlig prosedyre i en fiktiv rettssak. Også her er undervisningen ledet av vitenskapelig ansatte i samarbeid med studentassistenter. Faget avsluttes med en fiktiv rettssak foran et panel med eksterne deltagere som dommere. Til forskjell fra Harvards program, kan studenter ved Columbia velge om de ønsker å gjennomføre den allmenne prosedyreundervisningen, 'Foundation Moot Court', eller om de i stedet ønsker å følge 'the specialised moot court programme', som innebærer å søke opptak til et utvalg av eksterne konkurranser som er godkjent som substitutt for det allmenne programmet. De aktuelle eksterne konkurransene er gruppert i én kategori for nasjonale konkurranser og én kategori for internasjonale konkurranser. I gruppen av nasjonale konkurranser er det seks ulike amerikanske konkurranser innen felt som bl.a. miljørett, privatrett og statsrett. I gruppen av internasjonale konkurranser er det kun Jessup, Wilhelm C. Vis og EU-rettskonkurransen som er godkjent. Deltagelse i det spesialiserte programmet er kun åpent for et begrenset antall studenter ettersom alle de aktuelle konkurransene kun tillater ett studentlag per institusjon. Altså er det spesialiserte programmet svært kompetitivt, hvilket bidrar til å gjøre det svært attraktivt for studenter å delta i de eksterne konkurransene.

Det er mulig å tenke seg en integrering av prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet tilsvarende det som her er eksemplifisert med undervisningsopplegget som tilbys ved Harvard og Columbia. Man kunne, til eksempel, tenke seg et semesterlangt fag på profesjonsstudiets 3. eller 4. studieår dedikert til en prosedyreøvelse, og hvor studentene grupperes i lag som arbeider sammen gjennom fagets varighet. Det tematiske fokuset for den

fiktive rettssaken kunne være gjenstand for variasjon fra år til år, slik at det ikke ville være noen binding til det ene eller det andre fagfeltet, men et fokus på å utnytte prosedyreøvelsen til å fremme og teste studentenes dybdekunnskap og generelle juridiske overblikk. På denne måten kunne en slik øvelse være et verktøy for å sikre og styrke generalistkunnskaper, i tillegg til å være et verktøy for utviklingen av studentenes ferdigheter innen skriftlig og muntlig argumentasjon. Det kunne også være mulig å bruke en slik øvelse som en plattform for å styrke koblingen mellom undervisningen og det praktiske rettsliv. Dette kunne, til eksempel, gjøres ved at det brukes eksterne praktikere som dommere i den avsluttende prosedyreøvelsen i faget. Det kunne også gjøres ved at ansvaret for å utarbeide den fiktive rettstvisten ble plassert hos en redaktørkomité sammensatt av vitenskapelige ansatte og representanter fra relevante aktører i rettslivet, som eksempelvis domstolene, offentlig forvaltning og advokatstanden. Her er det muligheter for å tenke kreativt rundt hvordan en slik øvelse kunne brukes for å fremme studentenes forståelse for sammenheng mellom teori og praksis. Videre ville det også være mulig å integrere viderekomne studenter som undervisningsassistenter i en slik prosedyreøvelse. På lignende vis som Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen bruker viderekomne studenter som gruppeledere fra 1. til og med 3. studieår, kunne det være mulig å bruke studenter som assistenter i oppfølgingen av de ulike studentlagenes arbeid med skriftlig og muntlig prosedyre.

Det ville også være mulig å tenke i retning av å koble en integrert øvelse, lik den som her skisseres, med en prosedyrekonkurranse i et format tilsvarende Harvards 'Ames competition'. Dette kunne innebære at studenter som finner det interessant å bygge videre på sin gjennomføring av den obligatoriske delen, kunne melde seg på den frivillige konkurransen etter fullføring av den obligatoriske delen. For å øke interessen og rammene for en slik øvelse, kunne det også være interessant å tenke en slik påfølgende konkurranse i et nasjonalt perspektiv, og ikke bare som en fakultetsintern konkurranse. En slik nasjonal konkurranse kunne være en oppgave for fakultetets planlagte prosedyresenter å organisere og gjennomføre. Her kunne CELL også bistå de andre juridiske lærestedene i å opprette en obligatorisk del tilsvarende det som skisseres over. Dette ville i så fall være viktige bidrag fra CELL til fremme av nye læringsformer på et nasjonalt nivå.

Den tilnærmingen som her beskrives har klare fordeler med hensyn til å oppnå en målsetning om sterkere integrering av prosedyrerettet undervisning i fakultetets tilbud. Ved å bygge et konkret fagtilbud rundt en prosedyreøvelse, vil det være mulig å skreddersy et opplegg som utnytter det læringspotensialet som ligger i en prosedyreøvelse, samtidig som man også skaper en ramme hvor studentene gis tid og rom til å fokusere på en slik øvelse. På den måten kan man si at dette alternativet representerer en dypere integrering av prosedyre som del av utdanningstilbudet, enn alternativer hvor prosedyreøvelser benyttes i mindre skala innenfor rammen av emner hvor fokuset fra undervisnings- og studenthold vil være rettet mot en avsluttende praktikumseksamen.

En utfordring med det alternativet som skisseres her er at det vil beslaglegge betydelige ressurser, og, som en følge av dette, være forbundet med en viss kompleksitet å gjennomføre i praksis. Dersom fakultetet skulle følge Harvards og Columbias modell, og sette av et semesterlangt obligatorisk fag dedikert til skriftlig og muntlig trening innenfor rammen av en prosedyreøvelse, ville det forutsette at en betydelig andel studiepoeng i profesjonsstudiets obligatoriske del (minimum 10 poeng) settes av til et slikt formål. Dette ville bety en reform av programstrukturen slik den eksisterer i dag. Det er også en kostnadsside som ville kreve

utredning, men det er ikke gitt at denne ville innebære en økning av kostnader, all den tid det også ville kunne være innsparinger, f.eks. knyttet til at man ikke ville avholde ordinær skoleeksamen for faget.

5.2.3 Utvikling av tilbud og kvalitet av eksterne prosedyrekonkurranser

5.2.3.1 Utvikling av valgmenstilbudet knyttet til eksterne prosedyrekonkurranser

Et tredje alternativ for å fremme prosedyrerettet undervisningsaktivitet ved fakultetet, er å utvikle valgmenstilbudet knyttet til studentdeltagelse i eksterne prosedyrekonkurranser. Som nevnt under 3.2.2 er det et utviklet tilbud på dette feltet. Som også nevnt er det imidlertid et stort potensial for å utvide dette tilbudet slik at det når flere studenter.

Selv om listen over konkurranser som kan kvalifisere for studiepoeng innenfor rammen av JUS5040/5041 er forholdsvis lang, er det få konkurranser hvor fakultetet har et utviklet og innarbeidet undervisningsopplegg. For fakultetets lag til Telders internasjonale prosedyrekonkurranse i Haag er det, til eksempel, et innarbeidet undervisningsopplegg som tilbys, hvor det også er etablert et velfungerende samarbeid med Rettsavdelingen i Utenriksdepartementet. For andre konkurranser er det ikke et stående undervisningstilbud, og det blir eventuelt opp til interesserte studenter selv å ta kontakt med potensielle lagledere blant fakultetets vitenskapelige ansatte, og, eventuelt, følge undervisningen i emnet JUS5912 Legal Writing and Oral Advocacy. Statistikk fra JUS5040 og JUS5041 viser imidlertid at det er et relativt lite antall studenter som årlig gjennomfører poenggivende konkurranser.¹⁸ For JUS5040 er antall beståtte deltagere i perioden 2018–2020 i snitt 18 studenter. For JUS5041 (som kun dekker norske og nordiske konkurranser) er det gjennomsnittlige deltagerantallet i perioden 2018–2021 6 studenter per år. Statistikk fra JUS5912 viser også lave deltagertall, med et snitt på 18 undervisningsmeldte i perioden 2017–2020 og et snitt på 12 beståtte deltagelser. Dette stemmer overens med det faktum at det bare er i et svært begrenset antall av de godkjente konkurransene at studenter fra fakultetet regelmessig deltar.

Å tilrettelegge bedre for deltagelse i eksterne prosedyrekonkurranser kan bidra til å styrke tilbudet innen prosedyrerettet undervisning, så fremt deltagelse knyttes opp til et velutviklet undervisningsprogram. Konkret kan man tenke seg en strategi som tar utgangspunkt i det tilbudet som i dag er utviklet for undervisningen av studenter som deltar i Telders internasjonale prosedyrekonkurranse, og videreutvikler dette slik at det også kan tilbys for enkelte andre nærmere bestemte konkurranser. I denne sammenheng kan støtte til studentdrevne konkurranser (som f.eks. ELSAs prosedyrekonkurranse) potensielt også inngå. Kanskje er det hensiktsmessig om fakultetet tilskjærer andelen godkjente konkurranser og fokuserer på å bygge opp en profil som støtter utvalgte konkurranser, med ressurser som er tilstrekkelig til å tilby et svært godt faglig opplegg. Her kan det være mulig å tenke i retning av porteføljer tilpasset ulike fagretninger, hvor de relevante fagmiljøene inviteres til å bidra til utviklingen av et tilpasset undervisningsopplegg. Diskusjonen om hvordan en slik profil konkret burde fremstå er noe som åpenbart må diskuteres av aktuelle beslutningstagere. Det kunne, til eksempel, være mulig å tenke seg en profil som ser slik ut:

¹⁸ Vi noterer at man kun får godkjent for finaler i de store studentkonkurransene, noe som kan underspile litt statistikk mtp deltagertall.

Dersom man regner 4 deltagere pr. konkurranse, ville den skisserte strukturen gi et totalt antall årlige deltagere på 26 studenter (det er ca. 4 deltagere per konkurranse). Dette ville altså være forholdsvis kostnadskrevende studiepoeng. Til gjengjeld ville fakultetet med en slik tilnærming ha muligheten til å utvikle et svært attraktivt tilbud av høy faglig kvalitet. Legger man Telders-modellen til grunn, så kunne det tilrettelegges for at det innenfor hver av porteføljene skulle arbeides for å knytte samarbeid med relevante eksterne aktører, og at studentene på den måten får en innsikt i det praktiske rettsliv som en del av undervisningsopplegget.

For å holde ressursbruken nede kan man tenke seg at det kunne tilrettelegges for visse fellesdeler i undervisningen, hvor deltagere fra de ulike porteføljene gis en standardisert kursing. Her kan det, til eksempel, være mulig å utnytte det eksisterende valgemnet JUS5912 Legal Writing and Oral Advocacy som en plattform for utvikling av en fellesdel. For eksempel kunne det være en forutsetning at alle som deltar i én av de prioriterte konkurransene også må delta i JUS5912.

En annen mulighet til begrensning av ressursbruken ville være å arbeide aktivt for å sikre noe sponsorfinansiering av kostnader forbundet med deltagelse i de aktuelle konkurransene. For studenter som under dagens situasjon deltar på vegne av fakultetet i Telders internasjonale prosedyrekonkurranse dekker fakultetet alle kostnader knyttet til deltagelse, reise og opphold. Totalt budsjetteres det med ca. 40 000 NOK i årlige utgifter til Telders, eksklusiv undervisningskostnader. Så vidt kjent er det aldri tatt noe grep fra fakultetshold rettet mot å få dekket inn noen av disse kostnadene gjennom ekstern sponsorering. Ved sammenlignbare læresteder i andre land er det ikke uvanlig at kostnader til deltagelse, reise og opphold er et ansvar som faller på studentene, og at dette normalt løses gjennom sponsorering fra advokatkontorer eller andre interesserte aktører. Ved for eksempel Australian National University, som har en sterk historikk å vise til i Jessup, opplyser ansvarlig faglærer at deltagende studenter får et tilskudd på ca. 3000 NOK hver. Det overskytende må dekkes inn gjennom eksterne midler. I Norge er det åpenbart prinsipielle problemer med å lage en innretning hvor tilgang til deler av utdanningsløpet betinges av egenandel i den størrelsesordenen det her er snakk om. Men inndekning gjennom sponsorer kunne

eksempelvis være en oppgave som det planlagte prosedyresenteret påtok seg å arbeide med, slik at det ikke ville være snakk om noen økonomisk forpliktelse for de deltagende studentene.

5.2.3.2 Støtte til eksterne studentdrevet prosedyrekonkurranser

Det kan også spørres om en ny prosedyresatsning på UiO burde også se hvordan studentdrevet prosedyrekonkurranser kan ses helhetlig i utdanningstilbud. Hvordan er det rom for gode synergier? Dette kunne utredes med dialogmøter hvert semester.

5.3 Utvikling av det organisatoriske rammeverket for prosedyrerettet undervisning: En prosedyresatsning ved Det juridiske fakultet

5.3.1 Innledning

Som nevnt under pkt. 1.1 er det et uttalt mål for CELL å sette i gang en prosedyresatsning ved Det juridiske fakultet. Dette inngår som en del av arbeidspakke 3 i CELLs SFU-mandat. Med dette som utgangspunkt og forutsetning finner vi ikke grunn til å gå inn på noen diskusjon i denne rapporten *om* og eventuelt *hvorfor* et slikt senter burde opprettes. Det synes tilstrekkelig i denne sammenheng å forutsette at et prosedyreprosjekt (f. eks. som en lab) vil bli opprettet, og fokusere på en diskusjon knyttet til hvilke muligheter det er for et slikt senter til å bidra positivt til å fremme prosedyrerettet undervisning ved fakultetet. Herunder er det to hovedspørsmål som kan identifiseres. Det ene gjelder hvilken funksjon en prosedyresatsning kan ha. Det andre gjelder hvilken form en prosedyresatsning kan ha. Disse hovedspørsmålene er selvsagt sterkt forbundet, i den forstand at form nødvendigvis bør følge av funksjon. Del 5.3.2 diskuterer muligheter med hensyn til senterets funksjon, mens del 5.3.3 ser nærmere på spørsmål knyttet til form.

5.3.2 Betraktninger om det planlagte prosedyresenterets funksjon

Hvilken funksjon en prosedyresatsning ved Det juridiske fakultet kan ha og burde ha, er naturlig nok et spørsmål som henger nøye sammen med fakultetets ambisjoner og strategi med hensyn til prosedyrerettet undervisningsaktivitet. Herunder hvordan fakultetet stiller seg med hensyn til de alternativene som er skissert i punkt 5.2. Dette vil åpenbart ha betydning for hva en prosedyresatsning kan og burde forventes å bidra med i fakultetets organisasjon.

I del 4 er det redegjort for omfanget og karakteren av prosedyrerettet undervisningsaktivitet ved Det juridiske fakultet. Denne redegjørelsen viser at det er flere uavhengige initiativer på dette feltet som er drevet frem og organisert fra ulikt hold. Prosedyreøvelsen i emnet JUS2111 ble drevet frem som et personlig initiativ fra tidligere fagansvarlig Professor Malcolm Langford, og administreres i dag av de ansvarlige for emnet JUS2111 uten noe videre organisatorisk støtte utenfra. Prosedyreemnet på LLM-programmet i Maritim rett, MARL5120 Maritime Law in Practice: Mock Trial, er drevet av LLM-programmets ansvarlige ved Professor Trond Solvang og tilsynelatende uten noen videre organisatorisk støtte utenfra. Aktivitet knyttet til studentdeltagelse i eksterne prosedyrekonkurranser fremstår også som uavhengige initiativer med svært varierende innhold. Rekruttering og undervisning av deltagende lag til større konkurranser er enten organisert forholdsvis fritt av vitenskapelige ansatte som er tildelt undervisningsansvar for bestemte konkurranser som fakultetet satser på

(som f.eks. Telders), eller overlatt helt og holdent til studentene selv på den måten at de selv må melde seg på konkurransen og forsøke å få bistand fra vitenskapelige ansatte eller følge relevant undervisning i emnet JUS5912 Legal Writing and Oral Advocacy.

Det som her beskrives tegner et bilde av en fragmentarisk og desentralisert tilnærming til prosedyrerettet undervisningsaktivitet ved fakultetet. Det er ingen felles plattform ved fakultetet som understøtter prosedyrerettet undervisningsaktivitet, hva enten det foregår som en del av kursundervisning eller i form av deltagelse i eksterne konkurranser. Det er dette et prosedyresenter er tenkt å tilby.

En slik felles organisatorisk plattform for prosedyrerettet undervisningsaktivitet finnes ved flere læresteder i andre land. I Tyskland har Bucerius Law School (Hamburg) opprettet Bucerius Alumni Mooting Center,¹⁹ Ludwig Maximilians Universitetet i München har opprettet München Center for Dispute Resolution (MuCDR),²⁰ og Universitetet i Köln har opprettet Kölner Moot Court- Senter.²¹ Disse organisatoriske paraplyene organiserer ikke deltakelsen i prosedyrekonkurranser selv, men tar sikte på å gi administrativ hjelp og skape synergier, f.eks. gjennom organisering av felles veiledning, integrering av prosedyrekonkurranser i læreplanen og utvikling av best practices. I tillegg tar disse sentrene sikte på å etablere nettverk mellom de juridiske fakultetene, alumner og sponsorer (f.eks. advokatfirmaer). Det finnes også en rekke eksempler internasjonalt på juridiske læresteder som er organisert med en 'Moot Court Director' eller tilsvarende, som har et overordnet fagansvar for prosedyrerettet undervisning. Ved enkelte læresteder er slike funksjoner plassert i et senter, og på den måten ikke bundet opp i en programansvarsrolle. Hvilke oppgaver og ambisjoner som tilligger slike sentre eller programansvarsroller varierer naturligvis alt ettersom hvilke ambisjoner fakultetet har med hensyn til prosedyrerettet undervisning.

Når det gjelder konkrete bidrag som kan hentes fra en sentralisert styring og koordinering av prosedyrerettet undervisningsaktivitet, så kan det tenkes en rekke muligheter:

A. Internt

- Et prosedyresenter kan ta koordineringsansvar for integrering av prosedyrerettet undervisning i fagporteføljen, ved å ta ansvar for implementering av den strategien som fakultetet ønsker å følge mht. prosedyrerettet undervisning.
- Et prosedyresenter kan jobbe aktiv med implementeringen og evalueringen av prosedyre og muntlige elementer i ferdighetsstigen, særlig etter levering av rapporten fra arbeidsgruppen. Det blir særlig viktig med støtte til fag som introduserer prosedyre som et vurderingselement med og uten karakter.
- Et prosedyresenter kan utvikle og formidle retningslinjer og erfaringer knyttet til den praktiske gjennomføringen av prosedyreøvelser innenfor rammen av kursundervisning. I denne forbindelse vil senteret også tjene som en plattform for samling av student- og lærererfaringer knyttet til slike øvelser.

¹⁹ For mer informasjon, se: <https://www.law-school.de/news-artikel/das-bucerius-alumni-mooting-center-stellt-sich-vor> (sist besøkt 16 september 2021).

²⁰ For mer informasjon, se: <https://www.mucdr.jura.uni-muenchen.de/index.html> (sist besøkt 16 september 2021)

²¹ For mer informasjon, se: <https://jura.uni-koeln.de/en/faculty/central-facilities-of-the-faculty-of-law/cologne-moot-court-center> (sist besøkt 16 september 2021).

- Et prosedyresenter kan bidra med rekruttering og organisering av studenter til engasjement som assistenter til prosedyrerettet undervisning. Et prosedyresenter vil kunne ta ansvar for rekruttering av viderekomne studenter som kan inngå i undervisning og forberedelse knyttet til prosedyreøvelser. Dette kan omfatte prosedyreøvelser innenfor rammen av kursundervisning, som f.eks. øvelsen i JUS 2111. Det kan også omfatte rekruttering av studentassistenter til undervisningsopplegget for eksterne prosedyrekonkurranser.
- Samle alle faglærere med prosedyre i deres fag til jevnlig utveksling om erfaringer og felles evaluering, f.eks. 1–2 ganger i året ellers som faste stakeholdere i prosedyresenteret.
- Et prosedyresenter kan arbeide for å involvere eksterne partnere i prosedyrerettet undervisning ved fakultetet.

B. Eksternt

- Et prosedyresenter kan ta ansvar for å markedsføre og informere om muligheter for studentdeltagelse i eksterne prosedyrekonkurranser. Dette ville innebære å formidle hvilke konkurranser fakultetet godkjenner som studiepoenggivende og hvordan man kan melde seg på for deltagelse.
- Et prosedyresenter kan ta ansvar for utvikling av et ‘sentralisert’ program for fakultetets involvering i eksterne prosedyrekonkurranser. Med dette siktes det til å utvikle en ‘portefølje’ av konkurranser som fakultetet prioriterer, og etablere et fagtilbud av høy kvalitet tilknyttet disse prioriterte konkurransene. Det vises her til det som er sagt under punkt 4.2.4 om mulighetene for utvikling av deltagelse i eksterne konkurranser. I sammenheng med dette kan prosedyresenteret også tenkes å ta et særskilt ansvar for emnene JUS5912 Legal Writing and Oral Advocacy og JUS5040/5041 Moot Courts/Prosedyrekonkurranser, herunder å arbeide for å se disse emnene i en tett forbindelse.
- Et prosedyresenter kan ta ansvar for administrering og organisering av deltagelse i eksterne prosedyrekonkurranser. Dette kan innebære utvikling av retningslinjer for deltagere i ulike typer av konkurranser, for undervisning av deltagende lag og for rekruttering av studenter til deltagelse. Det kan også omfatte arbeid for å etablere sponsorforbindelser til finansering av deltagelse i kostnadskrevenne konkurranser, slik som de større internasjonale konkurransene der det påløper store kostnader til påmelding og reise. Videre kan det også innebære å tilby arbeidsrom og andre fasiliteter for studenter som deltar i eksterne konkurranser. I tillegg kan et senter gi støtte til studentdrevne konkurranser (f.eks. ELSAs prosedyrekonkurranse).
- Et prosedyresenter kan gi støtte til studentkonkurranser, for eksempel gjennom kompetansebygging, råd og markedsføring – men innenfor fakultetets retningslinjer om samarbeid med advokatfirmaer.

C. Hybrid

- Et prosedyresenter kan også arbeide for å utvikle (og eventuelt administrere) en nasjonal prosedyrekonkurranse for jusstudenter, med eller uten kobling til profesjonsstudiet.
- Et prosedyresenter kunne forsikre god spredning og overføring av læring fra de tre juridiske fakultetene mellom hverandre, samt læresteder med bachelorprogrammer som nå følger utviklingen i blant annet UiOs JUS2111.

Denne listen over mulige bidrag fra et prosedyresenter er ikke ment å være uttømmende. Hensikten er å identifisere det som fremstår som klare og nærliggende bidrag fra et slikt senter til utviklingen av prosedyrerettet undervisning ved fakultetet. Listen tydeliggjør hvilket potensial som ligger i etableringen av en mer sentralisert organisering på dette feltet. Hvilke av de nevnte oppgavene som i realiteten vil være interessante for det planlagte prosedyresenteret ved fakultetet, er naturlig nok avhengig av strategiske beslutninger knyttet til hva målsetningen for et slikt senter skal være, kostnadsrammen for senteret og hvilken strategi fakultetet ønsker med hensyn til prosedyrerettet undervisning mer generelt.

Det er mulig å se for seg et prosedyresenter som har et avmålt mandat om å sirkulere informasjon om eksisterende initiativer og bidra med enkelte støttefunksjoner knyttet til disse. Dette kunne også innebære å organisere visse prioriterte oppgaver, som f.eks. studentdeltagelse i enkelte eksterne prosedyrekonkurranser som fakultetet støttet finansielt. Alternativt kan man se for seg et mer aktivt prosedyresenter som forutsettes å ikke bare tilby visse sentraliserte tjenester for eksisterende initiativer, men også selv drive frem omfang og/eller kvalitet i prosedyrerettet undervisning ved fakultetet. Under den sistnevnte tilnærmingen vil forventningen være at senteret skal fungere som en drivkraft, mens det under den førstnevnte tilnærmingen gjerne vil fungere mer i egenskap av en støttespiller for initiativer som primært drives av andre krefter ved fakultetet. Hvilke funksjoner et prosedyresenter er ønsket å fylle er en diskusjon som må føres videre blant de relevante beslutningstagerne ved fakultetet – rapporten er her ment som en innledning til en slik diskusjon.

5.3.3. Betraktninger om det planlagte prosedyresenterets form

Oppbygningen av det planlagte prosedyresenteret må naturlig nok avhenge av hvilken funksjon det er ment å fylle. Ettersom senterets funksjon er et tema som ikke er avklart, er det ikke hensiktsmessig å føre en detaljert diskusjon om det planlagte senterets form i denne sammenheng. Det er imidlertid grunnlag for å komme med noen overordnede betraktninger som kan bidra til å informere diskusjonen om hvordan et prosedyresenter ved fakultetet kan se ut.

Når det gjelder senterets ledelse er det naturlig å se hen til sammensetningen av øvrige sentre etablert under CELLS regi, som alle har en ledelse bestående av vitenskapelig og administrative ansatte, og studentassistenter som medhjelpere. En slik miks mellom ansatte og studenter er en uttalt målsetning for CELLS arbeid, og kan også fungere godt for driften av et prosedyresenter. Det er naturlig at vitenskapelige ansatte leder et slikt senter, og at det er dedikerte administrative ressurser til å bistå. Studentassistenter vil kunne bidra som undervisningsassistenter i prosedyreøvelser på fakultetet, eller i opplæringen av lag som deltar i eksterne konkurranser. Dette vil være en måte å etablere en organisatorisk tilhørighet for slike engasjementer, hvilket er hensiktsmessig med sikte på både fasilitering av slike bidrag

og administrering av dem. Det kan også være mulig å rekruttere studenter med tidligere erfaring fra prosedyrekonkurranser til å bistå med ulike organisatoriske oppgaver. Dette kan særlig være aktuelt dersom det skulle være interessant å utvikle en nasjonal prosedyrekonkurranse eller en større fakultetsintern konkurranse. I denne sammenheng vil studenter kunne rekrutteres til å fylle ulike funksjoner i administrasjonen og gjennomføringen av en slik konkurranse.

Det har ikke vært forutsetninger innenfor rammen av denne rapporten for å gjennomgå den økonomiske siden av et prosedyresenter. Det er klart at senteret skal driftes som et samarbeid mellom fakultetet og CELL. Etter CELLS funksjonstid vil det i utgangspunktet være fakultetet som eventuelt må overta alle kostnader. I den forbindelse kan det være et viktig poeng at senterets aktivitet er av en slik karakter at det vil kunne være mulig å arbeide mot å sikre noe finansering fra eksterne partnere. For eksempel vil det kunne være gode grunner for å legge til rette for at et prosedyresenter aktivt forsøker å sikre sponsorinntekter som kan gå til å dekke kostnader forbundet med deltagelse i eksterne prosedyrekonkurranser. Advokatfirmaer er allerede i dag sterkt involvert i flere prosedyrekonkurranser som jusstudenter ved fakultetet deltar i. Det er naturlig å tenke seg at et prosedyresenter kan arbeide aktivt for å undersøke muligheten for å tiltrekke noe midler fra samarbeidspartnere til slike formål. Et prosedyresenter kan arbeide mer målrettet og systematisk overfor potensielle sponsorer for å synliggjøre verdien av deltagelse i slike konkurranser og hvilke hensyn som kan bidra til å legitimere sponsorering av deltagere.

6. Oppsummering

Denne rapporten har redegjort for prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. Hovedfokus har vært å presentere en oversikt over hvilket tilbud som fakultetet i dag gir, og samtidig skissere mulige grep for utvikling av dette tilbudet. For å kontekstualisere dette materialet, er det også gitt generelle betraktninger om læringsverdien av prosedyrerettet undervisning, inklusive en presentasjon og diskusjon av innvendinger mot prosedyrerettet undervisning.

Rapportens del 2 forklarer at prosedyrerettet undervisning er et læringsverktøy som er egnet til å utvikle studenters ferdigheter innen skriftlig og muntlig argumentasjon, fremme lagarbeid og samarbeid, samtidig som det også gir en plattform for utvikling av materiell dybdekunnskap og ferdigheter innen løsning av komplekse juridiske problemer. Det vises også til juridisk faglitteratur hvor det stilles spørsmål ved læringsutbyttet av prosedyrerettet undervisning, med anførsler om at slike øvelser ofte blir overfladiske og urealistiske. Det argumenteres for at slike innvendinger, til tross for at de ikke kan anses som et argument *mot* prosedyrerettet undervisning som læringsform, bør tas med i fakultetets prosess med utvikling av tilbudet innen prosedyrerettet undervisning.

Rapportens del 3 har redegjort for det eksisterende tilbudet innen prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet. Det gis en redegjørelse for situasjonen slik den ser ut på profesjonsstudiets obligatoriske del, innenfor valgemenporteføljen og på LLM-programmene. Til tross for en utvikling i de senere år, så gir redegjørelsen grunn til å konkludere med at prosedyrerettet undervisning fortsatt spiller en forholdsvis begrenset og perifer rolle i det generelle utdanningstilbudet ved Det juridiske fakultet. Det er én obligatorisk prosedyreøvelse på profesjonsstudiet i rettsvitenskap (JUS 2111) som treffer bredt, i den forstand at alle

studenter på profesjonsstudiet må fullføre denne for å kvalifisere til å bli jurister. Dette er imidlertid en svært kortfattet øvelse på et veldig tidlig stadium i rettsstudiet. Øvelsen er i tillegg plassert innenfor rammen av et kurs med et svært omfattende materielt innhold, og øvelsen er ikke en del av det formelle vurderingsgrunnlaget i dette emnet. Slik vi ser det, er dette forhold som begrenser læringsverdien. Den prosedyrerettede undervisningen innen emnet MARL5120 Maritime Law in Practice: Mock Trial er langt mer omfattende enn øvelsen på profesjonsstudiet, all den tid dette er et 10-poengs emne dedikert til en slik øvelse. Men dette emnet tilbys utelukkende til studenter som følger LLM-programmet i maritim rett, og når derfor en forholdsvis smal gruppe av fakultetets totale studentmasse. Når det kommer til valgmemporteføljen, er emnet JUS5912 Legal Writing and Oral Advocacy dedikert til skriftlig og muntlig argumentasjonstrening, mens studenter kan få studiepoeng og undervisningsstøtte for deltagelse i et utvalg av godkjente eksterne prosedyrekonkurranser. Begge deler har også den utfordring at de i dag når ut til en forholdsvis smal gruppe av studenter.

Rapportens del 4 diskuterer muligheter for utvikling av prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet. Denne diskusjonen foretas med blick mot strategiske grep for utvikling av undervisningstilbudet og det organisatoriske rammeverket. Tre konkrete alternativer for utvikling av undervisningstilbudet diskuteres: (i) økt bruk av prosedyreøvelser som et læringsverktøy innenfor rammen av ordinære emner; (ii) etablering av et prosedyrerettet fag som selvstendig obligatorisk element på profesjonsstudiet, og (iii) tilrettelegging for økt deltagelse i eksterne prosedyrekonkurranser, bl.a. gjennom oppbygging av en profil som støtter utvalgte konkurranser med ressurser som er tilstrekkelig til å tilby et svært godt faglig opplegg. Videre skisseres det muligheter for det planlagte prosedyresenterets funksjon og oppbygning. Dette er spørsmål som naturligvis må henge nøye sammen med fakultetets ambisjoner og strategi med hensyn til prosedyrerettet undervisningsaktivitet. Sentralt må være å finne organisatoriske løsninger som passer med de strategiske mål fakultetet ønsker å følge.

Som nevnt i rapportens innledende kapittel har hensikten med rapporten vært å legge grunnen for en videre diskusjon om prosedyrerettet undervisning ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Noen ytterligere konkretisering av anbefalinger eller forslag til retningsvalg i denne prosessen blir derfor ikke lansert her.